

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/351713523>

GÖÇMEN ÇOCUKLAR VE DENİZLİ'DE YAŞAM KOŞULLARI

Article · June 2012

CITATIONS
20

READS
304

2 authors, including:

Serkan Güzel

Pamukkale University

40 PUBLICATIONS 32 CITATIONS

SEE PROFILE

GÖÇMEN ÇOCUKLAR VE DENİZLİ'DE YAŞAM KOŞULLARI

*Doç. Dr. Serkan GÜZEL

ÖZET

Bu araştırma Denizli'de yaşayan göçmen çocukların sorunlarını sorgulama ve bu sorunları ortaya çıkaran faktörleri analiz etme amacını taşımaktadır. Bu bağlamda Max Weber'in yaşam şansı ve Herbert Mead'in sembolik etkileşimcilik teorilerinin bileşkesinin Denizli'deki geçerliliğini test etmek için Denizli'de yaşayan 394 göçmen çocuğa uygulanan anketten veri toplanmıştır. Böylece, bu araştırmadan tartışılabilir iki anlamlı bulgu elde edilmiştir. Bu bulgulardan biri, Denizlili akranlarının anlayışlılık düzeyinin ve gelecekte Denizli'de yaşama istekliliklerinin, göçmen çocukların uyum sürecine ivme kazandırdığını ortaya koymaktadır. Diğer bulgu ise, Denizlili akranları ile ilişkilerinde kendileri gibi olma ve onlara sorunlarını açmanın, göçmen çocukların uyum sürecini yavaşlattığının altını çizmektedir.

Anahtar kelimeler: göç, Denizli, göçmen çocuk, yaşam koşulları, uyum

ABSTRACT

This research aims to examine problems of migrant children living in Denizli and to analyze factors which reveal these problems. In this context, data is collected from interviews applied to 394 immigrant children living in Denizli in order to test validity of combination of Max Weber's life chance and Herbert Mead's symbolic interaction theories in Denizli. So, two significant findings to be discussed achieved throughout this research. One of these findings points out that understanding level of host friends and the willingness to live in Denizli in future accelerated the integration process of migrant children. And the other finding highlights that original behaviour during interaction process with their host friends and sharing problem with them slow down the integration process of migrant children.

Keywords: migration, Denizli, migrant child, living standart, integration

GİRİŞ

Genel anlamda sosyal bilimlerde özel anlamda ise sosyoloji literatüründe önemli bir konumu olan göç olgusu, diğer toplumsal değişme süreçlerinden farklı olarak sadece değişen bir durumu betimlemekle kalmaz, dah özeldir terk edilen ve yaşanması düşünülen yeni bölgedeki sınıfsal ilişkilerin ikisini birden etkileyici sonuçlar ortaya koyar. Üstelik terk edilen bölge ile yaşanması düşünülen bölgenin değişmesinde, bireyin kendisi de kısa süre değişime uğrar. Göç olgusunun bu niteliği aynı zamanda iki farklı topluluğun karşılaştırmalı analizini de verir.

---

*Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

1970'li yılların sonlarında artan küresel göç hareketleri, ev sahibi toplum ile göçmenler arasında kendi kültürlerini sürdürme eğilimi ve kendilerini ev sahibi kent kültürüne ait hissetme istekliliklerinin önünü açarak kültürel uyum yaklaşımlarının önem kazanmasına neden olmuştur. Göçe ilişkin bu yaklaşımın tarihi-kültürel arka planında üç önemli gelişme gerçekten dikkate değerdir. İlki, krallıklardan farklı olarak ulus/devletlerin oluşumudur. İkincisi, iletişim ve taşımacılık teknolojilerinin göçleri tek yönlülükten çıkarmasıdır. Üçüncüsü ise, liberal devletlerin kendi kültürlerini göçmenlere zorla kabul ettirme eğiliminden büyük ölçüde vazgeçmiş olmasıdır. Bütün bu gelişmeler, göç sonucunda ev sahibi toplum ile göçmenler arasındaki kıt kaynak paylaşımını gündeme getirirken, toplumun önemli dezavantajlı öznesini oluşturan kadın hareketine ve çocuk emeğine bu perspektiften bakan bir Sosyoloji Literatürü'nün olgunlaşmasında işlevsel rol oynamıştır. Gerek göçmen çocuklara ilişkin çalışmalar, gerekse göç literatürü büyük oranda Kuzeybatı Avrupa ve Amerika odaklı şekillenmiştir. Ne var ki, Türkiye gibi görece olarak gelişmekte olan ülkelerin kendilerine has irdelenmesi gereken toplumsal dinamikleri, Türkiye'deki göç olgusunu çok başka bir seviyeye taşımıştır.

Göç sürecinden ve onun toplumsal sonuçlarından en fazla etkilenen öznelerden biri de hiç kuşku yok ki çocuklardır. O kadar ki, istihdam, eğitim, sağlık, barınma, yabancılaşma ve güvenlik gibi bir göçmen ailenin öncelikle üstesinden gelmek zorunda olduğu sorunlar doğrudan ve ilk elden çocuklara yansımaktadır. Söz konusu sorunların çocuklara yansımaları, göçmen çocukları hem aile içerisinde hem de ev sahibi toplumun çocukları karşısında dezavantajlı hale getirmektedir. Ayrıca, göçmen çocuğun üzerindeki kişi, grup ya da kurumların etkili olmaya başlamasıyla ailenin kendi çocukları üzerindeki denetim ve yönlendirme olanağı son derece azalmıştır. Eğitim düzeyinin düşüklüğü, yoksulluk, sosyal güvenlikten yoksunluk, kültürel farklılık gibi değişkenler, toplumsal süreçte çocukların dezavantajlı konumunu bir kat daha pekiştirmekte, göçmen çocuklara sunulan olanakların yetersizliği de bu sorunun daha büyük risk odakları oluşturmasına yol açmaktadır.

Endüstri alanındaki gelişmelerine bağlı olarak 1980 yılları ile birlikte işgücünün büyük ölçüde tercih ettiği Denizli, 2000 yılı nüfus sayımına göre aldığı göç verdiği göçten yüksek olan 20 kent arasında yer almaktaydı. Adrese dayalı nüfus sistemi ölçütünde 2011 yılında yapılan sayımın sonucu olarak ortaya konulan Türkiye göç haritası, biri nüfusa oranla en fazla göç alan ilin Tekirdağ, diğeri ise en fazla göç edenlerin Vanlılar olduğu şeklinde iki önemli bilgi kaynağına işaret etmiştir. Aynı göç haritası, günümüzde Denizli'nin aldığı göç ile verdiği göç oranının birbirini dengelediğine dikkat

çekmektedir. Her ne kadar 1980’li yıllar ile birlikte ivme kazanan göç oranı 2001 ekonomik krizinin bir sonucu olarak yavaşlamış ve 2011 göç haritası verilerine göre azalmış olsa da, Denizli hala dezavantajlı göçmen çocukların azımsanmayacak kadar çok olduğu bir kent olma niteliğini sürdürmektedir. Gerçekten de, kent ölçeğinde geçmişten aktarılan ve özellikle 2001 ekonomik krizi sonrası süreçte ortaya çıkan sağlıksız ortamlar, çevresel, sosyal ve ekonomik sorunların, Denizli toplumsal yaşamının dengesini özellikle göçmen çocuklar aleyhine bozarak, yeni toplumsal risk alanları yaratmış olduğu öne sürülebilir. Bu bağlamda, insan merkezli bir kentleşme politikasının geliştirilmesinde öncelik göç sürecinden olumsuz etkilenen dezavantajlı gruplar olarak nitelendirilen göçmen çocukların sağlıklı bir toplumsal uyum süreci deneyimlemeleri doğrultusunda mevcut toplumsal koşulların iyileştirilmesi ve yeni stratejilerin geliştirilmesinde Denizli’ye göç üzerine yapılacak geniş çaplı araştırmaların elzem bir öneme sahip olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bir araştırmada yöntem çok özel bir anlamda neyin nasıl yapılacağını belirleyen kurallar olarak değerlendirilebilir. İşte bu bağlamda, bu araştırmanın yöntemi, genel olarak veri toplama tekniği, veri işleme tekniği ve veri değerlendirme tekniğinden (verilerin analizi ve bulguların tartışılması) oluşmaktadır. Özellikle nicel bir araştırmanın kendine özgü geçerlilik ve güvenilirlik tespit işleminin bulguların tartışılması bölümü içerisinde tartışılmaya açılması, göç ve göçmen sorunları ile doğrudan ya da dolaylı ilişkili olduğu tespit edilen daha önceki araştırmalar ile karşılaştırılması oldukça önemlidir.

Evren ve Örneklem

Araştırmamızın örnekleme (canlı öznesi) olması nedeniyle göçmen çocuk kavramına yüklenen anlamın belirginleştirilmesi oldukça önemlidir. Altı yaşına kadar çocuğun içsel (tamamen dış dünyayı bir araç olarak kullanarak) çelişkilerinin üstesinden gelmeye çalışması ve üreticilik döneminin başladığı 25 yaşından sonra da benliğin pekişmesi göz önünde bulundurulduğunda, göçmen çocuğun uyum sürecinin, kentsel yaşamı tanımaya ve içselleştirmeye daha açık olduğu “çalışma ve yapıcılık duygularının gelişimi” aşaması ile “kimlik gelişimi” aşamaları arasında aranması gerektiği açıkça ortaya çıkar. Bu gerekçeden hareketle, bu araştırma doğrultusunda tanımlanan çocuk kavramı söz

konusu iki aşamayı kapsayan 6-21 yaş kategorileri arasındaki çocuklar ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmacının araştırmanın en başında belirlemekle yükümlü olduğu en önemli kurallardan biri de hiç kuşku yok ki anakitleden örneklem çıkartılmasına ilişkindir. Bu aynı zamanda araştırma metodolojisinin geçerlik ve güvenilirlik derecelerinin karar altına alınmasıdır. Ana kitleden örneklem çıkarmada amaç, örnekleme tasvir etmek değil örnekleme vasıtasıyla anakitlenin karakteristiklerini kestirmektir. Ayrıca, örneğin yeterli olabilmesi için göz yumulabilir hata payını tespit etmek yeterli değildir. Örneklem büyüklüğü, güven düzeyinin durumuna göre küçülüp büyüyeceğinden, örnekleme işleminden önce hata payı ile birlikte güven düzeyinin de belirlenmesi gerekir. Hata payının ve dolayısıyla örnek büyüklüğünün belirlenmesinde araştırmanın amacı kadar, anakitlede kestirilecek karakteristiğin beklenen dağılımını da göz önüne almak gerekir (Arslantürk ve Arslantürk, 2010: 93-94). Bu gerekçelerden hareketle, genel anlamda nüfus kayıt sistemi, özel anlamda ise mahalle muhtarları ve hemşeri derneklerinin katkılarıyla göçmen çocukların Denizli’de yaşadığı Esentepe (3246), Gümüşler (2342), Toki (970), Asri Mezarlık (170), Karşıyaka (160), Anafartalar (130), Akkonak (65), Bağbaşı (65) ve Dokuzkavaklar (60) mahalleleri tespit edilmiştir. Söz konusu mahallelerde yaşayan 7208 göçmen çocuk bu araştırmanın evrenini oluşturmuştur. 7208 kişilik evrenden 0,05 hoşgörü düzeyi (d) ile tabakalı rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak 394 kişilik örneklem bütünlüğü elde edilmiştir.

Hipotezler

1. Göçmenlerin ev sahibi toplumun orta sınıfı haline gelmesi ile çocuklarının Denizli toplumsal yaşamına uyum yeteneği ilişkilidir.
  - 1.1. Ebeveynlerinin mülk sahipliği ile göçmen çocukların Denizlili akranlarını benimseme istekliliği ilişkilidir.
  - 1.2. Hane halkının gelir düzeyi arttıkça göçmen çocukların Denizlili akranlarını benimseme istekliliği ilişkilidir.
  - 1.3. Hane halkının Denizli’de yaşadığı konutlar ile Denizlili akranlarını benimseme istekliliği ilişkilidir.
  - 1.4. Hane halkının sağlık koşulları göçmen çocukların Denizlili akranları ile ilişkilerini etkiler.
  - 1.5. Göçmen çocuklara ailelerinin sunduğu eğitim olanağı ile akranlarını Denizlililer arasından seçme eğilimi ilişkilidir.
  - 1.6. Ailelerinin meslek türü ile göçmen çocukların Denizlili akranlarını benimseme istekliliği ilişkilidir.

2. Göçmen çocukların benlik oluşumu ile göçmen çocuğun Denizli toplumsal yaşamına uyum yeteneği arasında ilişki vardır.
  - 2.1. Göçmen çocuklarının Denizli'yi tanıma istekliliği ile Denizlili akranlarını benimseme eğilimi arasında ilişki vardır.
  - 2.2. Ebeveynlerin çocuklarına davranış biçimi ile Denizlili akranlarını benimseme eğilimi arasında ilişki vardır.
  - 2.3. Göçmen çocukların toplumsal kökenine bağlılık düzeyi ile Denizlilileri benimseme eğilimi ilişkilidir.

Veri Toplama Tekniği

Denizli'deki yaşam koşullarına ışık tutacak potansiyele sahip 394 kişilik göçmen çocuktan oluşan örneklem bütünlüğüne birebir anket (soru cetveli) uygulaması yapılmıştır. Anket uygulamaları sistematik olarak hafta sonları gerçekleştirilmiştir. Anket uygulamasının hafta sonları gerçekleştirilmesinin gerekçesi, göçmen çocukların özel anlamda aile koşulları genel anlamda ise kendi geniş çevrelerini de içine alacak sistematik tespit ve gözlemleri içerecek şekilde veri sağlayacağı düşüncesidir.

Veri İşleme Tekniği

Gerçek bir hesaplamının yapılabilmesi için veri toplama ile veri analizi arasındaki ara aşamanın iyi bir şekilde tartışılması ve buna bağlı olarak açıklığa kavuşturulması gerekir: Materyalin işlenmesi, veri toplama aşamasında elde edilen bilgilerin değerlendirilmesine geçilmeden önce kayıt altına alınması, tasniflenmesi ve düzenlenmesini gerektirir. Eğer açık bir hale getirilemezse, bilginin mükemmel bir şekilde toplanmış olması, tek başına bir şey ifade etmez (Mayring, 2011: 89). Veri işleme tekniği, elde edilen verinin nasıl işleneceği, nasıl üzerinde çalışılabilir hale getirileceği, nasıl çalışılması gerektiği, nasıl çalışılırsa olguya uygun sonuçlar elde edileceğine ilişkin işlevsel-arabulucu-rasyonel-düşünsel bir köprü olarak nitelendirilebilir. Veri analizinin hemen kıyasında oluşturulması gereken kurallar üzerinde olgunlaşacak olan veri işleme tekniği, bir araştırmanın özel anlamda veri analizinin genel anlamda bulguların geçerlilik düzeyini artırıcı bir işlev görür (Mayring, 2011: 141-148).

Bu gerekçe göz önünde bulundurularak, 394 anket SPSS 16 for Windows paket programında uygun kullanılacak şekilde öncelikle 1'den 394'e kadar numaralandırılmıştır. İkinci olarak, her bir görüşme cetvelindeki soruların seçenekleri

(a, b, c, d, ... “n”) [1, 2, 3, 4 ..... “n”] kadar olacak şekilde numaralandırılmıştır. Sonrasında, biri “dataview”, diğeri “variableview” olan iki sayfadan oluşan SPSS 16 for Windows paket programı kurulmuştur. Bu programın “variableview” sayfasındaki “name” sütununa her bir anket sorusunun kısa kodunu, “label” sütununa her bir anket sorusunu tüm haliyle, “values” sütununa ise daha önceden her biri numaralandırılmış olan anket sorularının seçenekleri girilmiş ve kaydedilmiştir. SPSS 16 for Windows paket programının “variableview” sayfası açılarak katılımcıların anket sorularına verdikleri yanıtlar doğrultusunda ilgili seçenek [1, 2, 3, 4,... “n”] şeklinde numaralandırılmış olarak girilmiştir. Böylelikle, SPSS 16 for Windows paket programının gereklilikleri kapsamında ilk aşamada yapılması gereken veri tabanı tanımlaması ve ikinci aşamada yapılması gereken veri girişi işlemleri gerçekleştirilerek araştırmanın veri işleme tekniği aşaması tamamlanmıştır.

Veri Değerlendirme Tekniği

Bu araştırmanın veri değerlendirme tekniği, büyük ölçüde veri işleme tekniği aşamasında kullanılan SPSS 16 for Windows paket programının çıktılarına (draft) dayanır. Bu araştırmanın veri değerlendirme tekniği, biri “frekans tablosu”, diğeri “çapraz tablo” (Chi-square) olacak şekilde iki temel kategoriye ayrılır. Buna göre, frekans tablosu oluşturmak üzere öncelikle SPSS 16 for Windows paket programının “Analyse” mөнüsündeki “frequencies” alt mөнüsü aktifleştirilmiştir. Anket sorularının tümü seçili hale getirilerek “variable” adlı kutucuğa taşınmıştır. Böylelikle, örneklemin özelliklerini çerçeveleyen frekans, yüzde, toplamı yüzde, geçerli yüzde sütunlarından oluşan 60 frekans tablosu elde edilmiş ve ilgili frekans tablolarının okuma işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Hipotez test işlemi için gerekli olan “çapraz tablo” elde edebilmek üzere SPSS 16 for Windows paket programının “Analyse” mөнüsündeki “descriptive statistics” alt mөнüsündeki “crosstabs” aktifleştirilmiştir. Öncelikle, karşımıza çıkan tablodaki “Row” satır kutucuğuna hipotezlerin bağımsız değişkenlerini sınavacak olan anket soruları, “column” kutucuğuna hipotezlerin bağımlı değişkenlerini sınavacak olan anket soruları aktarılmıştır. İkinci olarak, aynı tablodaki statistics alt mөнüsü aktifleştirilerek “chi-sqaure değeri”, “Phi and Cramer’s V” ve “Cochan’s and Mantel-Hanszel statistics” butonları aktifleştirilmiştir. Burada özellikle araştırmanın güvenilir ve sağlam evren-örneklem ilişkisinin temelini atacak olan hoşgörü düzeyi ($d=0,05$) daha önceden aktifleştirilmiş olan Cochans and Mantel-Hanszel statistics” butonuna yazıldıktan sonra

“continue” butonuna basılmıştır. Üçüncü olarak, yine aynı tabloda “cells” butonu aktifleştirilerek “row” ve “column” butonları seçilmiş ve “continue” butonuna basılmıştır. Dördüncü olarak, yine aynı tablodaki “format” butonu aktifleştirilerek “ascending” (artarak) modu seçilmiştir. “OK” butonu aktifleştirildikten sonra karşımıza “p” değeri, X2 (chi-square) katsayısı ve serbestlik derecelerini de içeren aşağıdaki örnek model şeklinde 54 çapraz tablo çıkmıştır.

KAVRAMSAL BİLEŞKE

Göç

Göç, doğrudan toplumun ya da kentlerin gelişmesinde etkili olan faktörlerden biri olması açısından yaş ve cinsiyet yapısında önemli değişimlere neden olmaktadır. Sadece mekânsal düzlemde gerçekleşen bir hareketlilik olmamakla birlikte, göç olgusu sonuçları açısından bireyler özellikle çocuklar üzerinde oldukça etkilidir. İçgöç belli bir toplumun yaşadığı üretim biçimlerindeki ve mekânsal yapıdaki dönüşümleri açığa çıkarıcı işlevsel bir alandır. Ayrıca, göç olgusu, toplumsal sorunların önceden kestirilebilmesinde gerekli temel verilerden birini oluşturmaktadır. Bu anlamda, içgöç araştırmaları artık yeni bir sorunsal üzerinde durmak durumundadır. Bu doğrultuda, öncelikle modern toplumda “insan-yer ilişkisi” kategorisi ön plana çıkarılmalıdır. Zorla yer değiştirmeleri değil de sadece gönüllü yer değiştirmeleri göç kapsamına alıyorsak, modern toplum, ulus/devlet ve bütün bunların birer sonucu olarak özgür bireyin oluşmuş olması gerekir. Böylelikle, genel anlamda olumsuz bir toplumsal değişme süreci olarak değerlendirilen göç olgusunun en azından uzun erimde toplumsal gerilim ve çatışmaları azaltıcı işlevi açığa çıkmış olur. Gerçekten de, göç veren bölge, pazar olarak görece avantajlarını kaybetmektedir. Göç veren bölgenin gelişme hızı düştükçe göç artmakta ve geri kalmışlık fasit dairesi işlemeye başlamaktadır (Tekeli, 1998: 7-16).

1970’lerdeki göç kuramları göç veren toplum, göç alan toplum ve göç eden birey, hane ve grupların ilişkisel, kültürel vs. kimliğe ilişkin dönüşümler boyutunu pek fazla algılamamıştır. Oysaki yeni gelişmekte olan kuramsal çerçeveler tam olarak bu ilişkilerin ve kimliklerin yeniden ortaya çıkması ve zaman-mekân içinde yeniden şekillenmesi üzerine odaklanmışlardır (Akşit, 1998: 32). Özellikle mekânda yer değiştirme, aynı zamanda sanayi toplumunun üretim düzeni açısından üç farklı sonucu da beraberinde getirir. İlki, üretim için gerekli emeğin; ikincisi, sermayenin ve üçüncüsü ise tüketicinin ya da pazarın yer değiştirmesidir. Bu üç farklı sonuç göz önünde

bulundurulduğunda, sosyolojik perspektiften göç olgusunu ele alan araştırmacıların bireyin kendisi yerine aileyi inceleme konusu yapması oldukça anlamlıdır. Göçmen birey değil de göçmen aile inceleme konusu olarak alındığında, hane halkının genel yapısından başlayarak çocukların eğitim fırsatları ve geleceklerini içerecek şekilde geniş kapsamlı bir göç analizi olanağının önü açılmış olacaktır. Göç sürecinde inceleme konusu birey değil de aile ise, bu durumda göçün en azından sosyolojik perspektif açısından cinsiyet ayrımcılığını da kendi içinde barındırdığı ileri sürülebilir. Erkek nüfus göçünün kadın nüfus göçünden fazla olması, bir toplumsal değişme mekanizması olarak değerlendirilen göç olgusundaki cinsiyet ayrımcılığını da gündeme getirmektedir. Göçün başlangıç aşamasındaki genç erkek göçü, erkek kentte belli bir iş olanağı elde ettikten sonra ortaya çıkan kurulu düzen ile birlikte kadın göçüne ivme kazandırmaktadır (Tekeli, 1998: 11-15).

Göç olgusu aslında mekân ve zaman olacak şekilde iki kavram içerir. Gerçekte mekân olarak yaşanan yerin çalışılan yeri de kapsadığı göz önünde bulundurulduğunda alan (space), oturulan/yaşanan yer (residence), zaman (time), çalışma durumu (activity) gibi iç içe geçmiş dört kavram karşımıza çıkar (Özcan, 1998: 78-82). En basit şekliyle göç veya göç hareketi, iyi tanımlanmış coğrafik bölgeler ve/veya idari alanlar arasındaki yerleşim yeri (ikametgâh) değişiklikleri olarak tanımlanabilir. Göçün tanımına, mesafe boyutuna ek olarak, zaman ve kalıcılık boyutu da eklenebilir. Genel olarak, göç çalışmalarında bir yer değiştirme hareketinin göç hareketi olarak tanımlanabilmesi için çoğunlukla altı-ay ya da bir-yıl ölçütü kullanılmaktadır (Ünal, 1998: 91). Göç ettiği yerde uzun süre kalacağı ve yeni yeriyle adeta kimliğini etkileyecek düzeyde bir karşılıklı belirleyicilik ilişkisi içinde olması, oraya kök salması anlamına gelecektir. Böylece göçmen yerleştiği mekâna karşı sorumluluklarla karşı karşıya kalacaktır (Tekeli, 1998: 10).

Sınıfsal ilişkilerin (emek, sermaye, hizmet ve kentin mekânsal kullanımı) hepsini birden kapsayan bir toplumsal değişim süreci olduğu göz önünde bulundurulduğunda, göçün toplumsal sonuçları daha da belirginleşir (Espenshade ve Calhoun, 1993: 194-201; Baurder vd., 2008: 59-63). Bu bağlamda, temel değişim süreçlerinden biri olarak değerlendirilen göç, terk edilen ve yaşanması düşünülen yeni bölgedeki sınıfsal ilişkileri (emek, sermaye, hizmet ve kentsel mekân düzenlemesi) aynı anda değiştirebilen toplumsal sonuçlar ortaya koyar (Martin ve Calvin, 2010: 239-244; Hutchinson, 2009: 47). Üstelik, terk edilen bölge ile yaşanması düşünülen bölgenin yanı sıra bireyin kendisi de değişime uğrar (Griworld, 2009: 43-45; Roman, 2010: 34).

Her ne kadar Türkiye’de göç süreci 1950’lerde başlamış olsa da, göç sürecinin toplumsal sonuçlarının gözlemlenebilmesi için 1960’ların sonlarına kadar beklenilmesi gerekmiştir. Ayrıca, I. Dünya Savaşı’nın doğrudan II. Dünya Savaşı’nın dolaylı etkileri ve Türkiye’nin dünya çapında göç alan bir toplum olmayışı birlikte değerlendirildiğinde, ulusal literatürdeki göç çalışmalarının dikkate değer ölçüde sınırlı olduğu ortaya çıkar. 1960’lı yıllarda sayıları daha fazla olan içgöç çalışmalarının 1970’li yıllarda azaldığı ve bu azalış eğiliminin 1980 ve 1990 yıllarında da devam ettiği görülür. Ülkemizde içgöçle ilgili çalışmaların 1960’lı yıllardan bu yana sayıca giderek azalması, içgöç çalışmalarında 1960’lı yılların “altın yıllar” olarak anılmasında önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca, içgöçün tanımındaki kavramsal sorunlar ve buna bağlı olarak ölçüm kaynaklı bir metodolojik sorunu içermesi, içgöçün sosyal bilimcilerce çalışılmasını dikkate değer ölçüde güçleştirmiştir. Herkesin üzerinde asgari düzeyde de olsa oylaşabileceği bir içgöç tanımının olmaması içgöç çalışmalarından elde edilecek bulguların geçerliliğini dikkate değer ölçüde azaltmaktadır (Özcan, 1998: 78-88).

Ancak gecikmeli de olsa göç çalışmaları, en azından 1970’li yıllarda ilk kez Türkiye’nin bir içgöç sorunsalı olduğu ve çözülmesi gerektiğini vurgulayan Tekeli ve Erder (1978)’in içgöçler adlı çalışması ile başlamış, göçün toplumsal nedenleri ve sonuçlarını öncelediği gibi içgöçü sayısal verilerle de destekleyici işlevleri bir arada gören Ünalın (1998: 91-100)’ın Türkiye’de içgöçe ilişkin veri kaynaklarının değerlendirilmesi adlı çalışması ile pekişmiştir. Bu, artık Türkiye’de iç göçe ilişkin sosyolojik çalışmaların yapılabileceği bir zeminin olgunlaştığı anlamına gelir. Öte yandan, Türkiye’de iç göç sorunsalına dikkat çeken çalışmalardan biri, Tekeli (2008)’nin göç ve ötesi, diğeri ise İçduygu’nun (1998) Türkiye’de içgöçler adlı çalışmasıdır. Kocaman (2008), Türkiye’de iç göçler ve göç edenlerin niteliklerini 1965-2000 yılları arasında irdeleyen kapsamlı bir çalışma ile ulusal literatürü daha da zenginleştirmiştir.

Zengin bir demografik veri birikimine sahip olan ülkemizin nüfus araştırmalarında içgöç sorunsal alanlarına ilişkin yeterince bilgi toplanmamıştır. Özellikle göçmenleri yakın ve uzak toplumsal çevreleri bağlamında değerlendirecek iyi tasarlanmış bir içgöç araştırması Türkiye’deki içgöçün nedenleri, mekanizmaları, dinamikleri ve sonuçları ile ilgili olarak önemli bir veri kaynağı oluşturacaktır. Küçük ölçekli kalitatif araştırmalar bile göç gibi çok boyutlu ve karmaşık bir olgunun neden, mekanizma, dinamik ve sonuçlarının incelenmesine kayda değer bir katkı sunacaktır (İçduygu ve Ünalın, 1998: 50-51).

Üretim sürecinin avantajlarını değerlendirmeden şekillenen kırsal ekonomi, bölgesel toplum ileri gelenlerinin kapitalist (girişimci) ya da sosyalist (kooperatifçi) kalkınma modelini tam anlamıyla benimsemeyip uygulamadaki isteksizliğinin yanı sıra bölgesel kalkınmasını yerel sermaye birikimi ile gerçekleştirme yeti ve becerisinin eksikliği, geniş çapta güçlü bir girişimci yaratamayışı ve kırsal işgücünün bilinçsizliğinden kaynaklanan kararlı örgütlülük eksikliği, göç sürecinin sadece neden boyutunu oluşturur. Oysa göç sürecinin bir de ev sahibi toplumda kıt kaynakları düzenleme, bölüşüm ve yeniden dağıtımı, ekonomik katkı, eğitimi de içine alan göz ardı edilmeyecek kadar kapsamlı ve geniş kamu hizmetleri gibi sonuç boyutu vardır. Bu boyut özellikle göçmenlerin ev sahibi toplum ile kaynaşmasında etkin rol oynayan bir boyuttur. Bu bakış açılarını kendi içinde sentezleyen bir göç tanımı yapmak gerekirse, göç, bireysel, psikolojik, ekonomik, politik ve kültürel nedenlerden dolayı bir birey ya da grubun başka bir yerde kısa, orta, uzun süre yaşamak ya da yerleşmek amacıyla bir bölgeden başka bir bölgeye hareketliliği sonucu ortaya çıkan ekonomik, toplumsal ve kültürel sonuçlara yol açan bir toplumsal değişme sürecidir (Yalçın, 2004).

DİE'ye göre (1995: 46) köylerden kentlere doğru olan göçün başladığı, doruklarına ulaştığı ve sonra yavaşladığı dönem, 1950-1985 arasındaki 35 yıldır. Köyden kente net içgöç 1945-1950 arasında 214.000 iken, 1950-1955 arasında 904.000'e çıkmıştır. Bu miktar daha sonraki iki beşer yıllık dönemde de aynı kalmıştır. 1965-1970 yılında gerçekleşen 1.939.000'e köyden kente göç sayısı tekrar bir sıçramaya işaret etmektedir. 1975-80 yılları arasında göçmen sayısı 1.692.000'e gerilemiştir. 1980-1985 döneminde köyden kente net içgöç bir önceki beş yıllık dönemin göç sayısını 1,5'e katlayarak 2.582.000'e ulaşmıştır. Söz konusu sayının 1985-1990 döneminde kaydettiği çok az bir artış dışında hemen hemen aynı kaldığı görülür (Akşit, 1998: 25). 2000 yılı itibariyle nüfusun yüzde 27,8'inin doğduğu kentin dışındaki bir kentte yaşadığı görülmektedir. 1990-2000 yılları arasında kapsayan 10 yıllık dönemde nüfusun yüzde 11'i ülkenin göreceli olarak sosyal ve ekonomik bakımdan yeterince gelişmemiş bölgelerinden ve kentlerinden görece olarak gelişmiş batı bölgelerindeki metropollere göç ettiği ortaya çıkmıştır. Aldığı göç verdiği göçten fazla olan kentlerin başında İstanbul gelmektedir. Bunu sırasıyla Ankara, İzmir, Edirne, Kocaeli, Konya, Bursa, Zonguldak ve Adana izlemektedir. İstanbul bu haliyle en fazla Ankara'dan göç almaktadır. Göç veren kentlerin başında ise Hakkâri gelmektedir. Bunu sırasıyla Nevşehir, Bilecik, Kırşehir, Sinop, Samsun, Amasya ve Tunceli izlemektedir. Öte yandan, verdiği göç aldığı göçten fazla olan kentlerin başında ise Samsun gelmekte ve Samsun bu haliyle en fazla İstanbul'a göç vermektedir. Ayrıca net göç hızı en yüksek kent Tekirdağ; buna karşın

net göç hızı en düşük kent Ardahan olarak karşımıza çıkmaktadır. Verdiği göç aldığı göçten en fazla olan bölgeler sıralamasında birinci sırayı Güneydoğu Anadolu Bölgesi almakta ve bu haliyle Güneydoğu Anadolu Bölgesi en fazla İstanbul ve Akdeniz Bölgelerine göç vermektedir (Öz, 1978).

Denizli’de göç olgusunun nicel profilini genel anlamda Türkiye gerçeği ile özel anlamda ise batı bölgeleri (batıdan kasıl Batı Anadolu Bölgesi=gelişmiş bölgeler) ile ilişkili olarak ortaya koymak (TÜİK, 2008, TÜİK, 2012), aynı zamanda Türkiye’de içgöçün genel toplumsal yansımaları sağlayacaktır. Bu doğrultuda, bu araştırmanın göç analizini, sadece Denizli’nin kendine içkin bir takım sayısalıkları (rakamlarla ifadesi) ile sınırlamanın da ötesinde ülke nüfusu ve göç sayısalıkları (1950’lerden günümüze) Batı Anadolu Bölgesi nüfusu ve aldığı-verdiği göç, Denizli nüfusu ve aldığı-verdiği göç düzeyi, Denizli’de göç gerçeğinin yaş gruplarına göre dağılımı ve buna bağlı olarak Denizli’ye en çok göç eden yaş gruplarını da içine alacak şekilde geniş kapsamlı tutmanın gerekliliği açıkça ortaya çıkar. Özellikle Denizli’de göç gerçeğinin yaş gruplarına göre dağılımının satır aralarını okuyabilmek, hem araştırmanın amacı ve gerekçesi hem de araştırmanın konusu (göçmen çocuklar) ile yakından ilişkili olacak şekilde birinci kuşak göçmenler ile ikinci kuşak göçmenlerin Denizli gerçeğinde karşılaştırmalı bir analizinin de önünü açacaktır.

Denizli özelindeki göç gerçeğinin değişim oranı, 2007-2011 yılları ile sınırlandırılarak açıklanmaya çalışılacaktır. Buna göre, 2007-2008 yılları arasında 71.517.100 olan ülke nüfusu, % 4.48’lik bir artış oranı ile birlikte 2010-2011 yılları arasında 74.724.269’a yükselmiştir. Buna paralel olarak dönemleri içerisinde 2007-2008 yılları arasında 6.748.952 olan Batı Anadolu nüfusu, % 6.14’lük bir artış oranı ile birlikte 2010-2011 yılları arasında 7.163.453’e yükselmiştir. Böylece, 2007-2011 yılları arasında Batı Anadolu nüfusunun Türkiye’nin nüfusundan yaklaşık % 1.66 oranında daha fazla arttığı görülmektedir. Böyle bir artış, öte yandan genel olarak Türkiye nüfusunun göç edilmeye değer bir coğrafya olarak Batı Anadolu’yu tercih ettiği anlamına gelir. Gerçekten de, Batı Anadolu 2007-2008 yılları arasında 196.213 göçmeni kabul etmiş, bu sayı 2010-2011 yılları arasında % 19.52’lik bir artışla 234.526’ya ulaşmıştır. Öte yandan, Batı Anadolu 2007-2011 yılları arasında 176.150 kişiyi de ülkenin diğer kentlerine göçmen olarak göndermiş, bu sayı % 4.57’lik bir artış oranı ile 184.218 kişiye ulaşmıştır. Bu, 2007-2011 yılları boyunca Batı Anadolu’nun aldığı göç oranındaki değişimin verdiği göç oranındaki değişimin yaklaşık 4 katından daha fazla olduğu anlamına gelir.

Batı Anadolu gerçeği bağlamını göz önünde bulundurarak yine Batı Anadolu coğrafyasında yer alan Denizli'nin hem nüfusuna hem de aldığı-verdiği göç sayısı, göçmenlerin yaş gruplarına göre dağılımı üzerinde odaklanmak, Denizli'deki göç olgusunun toplumsal dinamik ve mekanizmalarına ilişkin dikkat değer bilgiler verecektir. Buna göre, 2007-2008 yılları arasında 917.836 olan Denizli nüfusu, % 2.66'lık bir artışla 2010-2011 yılları arasında 942.278'e ulaşmıştır. Üstelik, 2007-2008 yılları arasında Denizli 22.721 göçmeni kabul etmiş, bu sayı, 2010-2011 yılları arasında % 3.22'lik bir artışla 23.454'e çıkmıştır. Öte yandan, Denizli 2007-2008 yılları arasında 22.120 kişiyi göçmen olarak ülkenin farklı kentlerine göçmen olarak göndermiş, bu sayı 2010-2011 yılları arasında % 7.83'lük bir artışla 23.853'e ulaşmıştır. Bu, 2007-2011 yılları boyunca Denizli'nin verdiği göç oranındaki değişimin aldığı göç oranındaki değişimin yaklaşık 2 katı olduğu anlamına gelir.

Böylece, Batı Anadolu'yu Denizli ile hem nüfus bakımından hem de aldığı-verdiği göç oranı bakımından karşılaştırma olanağı elde edilmiş olur. Buna göre, 2007-2011 yılları boyunca Batı Anadolu'nun nüfusu yine Batı Anadolu'nun önemli ve stratejik bir kenti olan Denizli'nin nüfusundan dikkate değer oranda (% 2.30) daha fazla artış kaydettiği öne sürülebilir. Ayrıca, 2007-2011 yılları boyunca Batı Anadolu'nun aldığı göç oranı Denizli'nin aldığı göç oranından yaklaşık 6 daha fazladır. Ancak, bu tablo, verdiği göç oranı açısından (batı Anadolu ile Denizli karşılaştırması) tam tersine dönmektedir. Başka bir anlatımla, 2007-2011 yılları boyunca Denizli'nin verdiği göç oranı Batı Anadolu'nun verdiği göç oranından yaklaşık 1,7 kat daha fazladır. Böylece, aldığı göç açısından Batı Anadolu Denizli'yi 6'ya katlamasına karşın; verdiği göç açısından Denizli Batı Anadolu'yu yaklaşık olarak 2'ye katladığı açıkça ortaya çıkar.

Göç gerçekliği açısından Denizli özelini bir derece daha ayrıntılandırarak göçmenlerin yaş gruplarına göre dağılımı üzerine odaklanmak oldukça anlamlıdır. Bu doğrultuda, öncelikle yaş grupları, araştırmanın aktif öznelerini incelemesi ile yakından ilişkili olarak 0-24 (ikinci kuşak göçmenler) ve 25-44 (birinci kuşak göçmenler) şeklinde iki temel kategoriye ayrılacaktır. Buna göre, 2007-2008 yılları arasında 11.192 olan 0-24 yaş kategorisi birinci kuşak göçmen sayısı, 2010-2011 yılları arasında % 11.11'lik bir artışla 12.436'a ulaşmıştır. Bu tablo 25-44 yaş kategorisinde tersine dönmüştür. 2007-2008 yılları arasında 8.952 olan 25-44 yaş kategorisi birinci kuşak göçmen sayısı, 2010-2011 yılları arasında % 4.32'lik bir azalışla 8.565'e düşmüştür. Ayrıca, söz konusu iki yaş kategorisi de kendi içinde en çok göç eden yaş gruplarına göre anlamlı farklılıklar göstermektedir. Şöyle ki, Denizli'ye göç eden birinci kuşak göçmenler 25-29 yaş kategorisinde yoğunlaşırken, ikinci kuşak göçmenler 20-24 yaş kategorisinde yoğunluk

göstermektedir. Daha da özelde, 2007-2008 yılları arasında 3.770 olan 25-29 yaş kategorisindeki göçmen sayısı, 2010-2011 yılları arasında % 6.65'lik bir azalışla 3.519'a düşmüştür. 2007-2011 yılları boyunca Denizli'ye göç eden birinci kuşak göçmenlerdeki bu azalışa karşın ikinci kuşak göçmenlerde kısmen de olsa bir artış olduğu görülmektedir. Başka bir anlatımla, 2007-2008 yılları arasında 4.640 olan 20-24 yaş kategorisindeki göçmen sayısı, 2010-2011 yılları arasında % 1.74'lük bir artışla 4.721'e ulaşmıştır. Bu, 2007-2011 yılları boyunca Denizli'ye göç eden birinci kuşak göçmen sayıları dikkate değer oranda azalırken ikinci kuşak göçmenlerin sayılarının arttığı anlamına gelir.

Bugün (TÜİK, 2012) Denizli nüfusunun yüzde 43'ü Denizlili olmayan kesimden oluşmaktadır. Denizli, genel anlamda özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgelerinden göç almaktadır. Geçim sıkıntısı başta olmak üzere ekonomik nedenlerden dolayı Denizli'ye göç edenlerin dikkate değer bir kısmı öncelikle kentin daha geri kalmış bölgeleri olarak değerlendirilen Karşıyaka, Dokuzkavaklar, Anafartalar, Deliktaş, Sevindik ve Göveçlik mahallerinde yaşamayı tercih etmektedirler. Bu mahallerdeki göçmenler inşaat sektörü başta olmak üzere birbirinden farklı informal sektörlerde çalışmaktadır. İlk kuşak göçmenlere oranla onların çocukları, başka bir ifade ile ikinci kuşak göçmenler kentsel yaşama daha çok uyum sağlayabilmektedir. O kadar ki, ikinci kuşak göçmenler memleketlerini reddetme ya da saklama eğilimine girmişlerdir.

Göçmen (Birinci Kuşak)

Göç deyince farklı fiziki, ekonomik, siyasal, sosyal ve/ya kültürel ortamdan bir diğerine gidiş (geliş), göçmen deyince de bu harekete katılan kişi ya da grup akla gelmektedir. Göçmen terimi doğrudan farklılıkla ilintilendirilince ikinci bir boyut kaçınılmaz şekilde bu terime eklenmektedir. “uyum sorunu” ya da “akkültürasyon” (Gümüş, 1996: 243). Bu bağlamda Levine'ye (Ersoy, 1985: 87) göre göçün aktif özneleri olarak değerlendirilen göçmenler kentle bütünleşememiş, marjinal bir kesim oluştururlar. Başka bir anlatımla, göçmenler kentsel yaşamın içerisindeki “henüz kentlileşemeyen köylüler” veya “sahte kentliler” olarak değerlendirilebilirler. O kadar ki, göçmenler hem olgusal hem de kavramsal olarak kırsal yaşam biçimini sürdürmeye çalışan, kırsal inanç ve değerlerini koruyan içine dâhil olduğu kentsel yaşama direnen ve belki de çoğu zaman başkaldıran bir grup olarak karşımıza çıkar. Üstelik, göçle birlikte genel anlamda kentin toplumsal yaşamı da dikkate değer ölçüde değişir. Bu doğrultuda, göçmenler

daha önce hiç bilmedikleri ve deneyimlemedikleri yeni toplumsal ilişkilere girmek zorunda kalırlar ve bunun bir sonucu olarak eski ilişkilerinin önemi ve içeriği de değişime uğrar. Köyden şehre göç edenlerin yeni hayat şartlarına uyum sağlayıp şehir insanına mı dönüştüğü, yoksa bunu çeşitli nedenlerle gerçekleştiremeyip köyünden taşıdığı alışkanlık ve değerleri kentte de sürdürerek köylü mü kaldığı, sorusu hep sorulagelmıştır. Gerçekten de, İstanbul'da yaşayanların % 33'ü, yani sadece üçte biri kendilerini İstanbullu olarak tanımlıyorlarsa, % 44'ü kendilerini İstanbullu hissetmiyorlarsa ve daha da ötesi % 11'i kendilerini İstanbullu olarak hissetmek istemiyorlarsa ve % 51'i de kendilerini İstanbul'un sahibi olarak görmüyorlarsa, burada önemli bir şehirleşme problemi var demektir (Abay, 2004: 289).

Köy şehirden önce kurulur. Zamanla şehirleşmeye müsait olan yerleşim alanları (köyler) şehir halini alır. Köy ve şehir farklılığı ya da farklılaşmayı anlatan iki temel kavram haline gelir. İnsanlar bu iki çevre içerisinde iki hayat biçimini oluştururlar: Köylülük ve şehirlilik (Arslantürk, 1997: 1348) . Topraklarını terk etmiş göçmenler kent sakini olmak için çok istekli olduklarını belirtmek ve kent sakinleri tarafından benimsenmek için öncelikle kendilerini tarımsal üretimden uzaklaştırma eğilimine girerler (Arzubaga vd., 2009: 253-259). Ne var ki, göçmenlerin kent sakinlerince kabullenilmesi varsayıldığı kadar kolay bir süreç değildir.. O kadar ki, köyün ve köylünün yönü şehre yönelik olduğu için, köylü şehirli olmak isterken şehirli de köylüyü şehirde bir problem olarak görür. Böylece köylünün şehirleşmesi problemi doğar (Abay, 2004: 292). Bir yandan kırsal topraklarını terk etmek diğer yandan da kent sakinleri tarafından kabullenilme ve reddedilme çelişkisini tüm somut süreçleri ile birlikte deneyimleyen göçmenler, bu gergin süreçte kendi varlıklarını ortaya koyabilmek, ben de kentte varım diyebilmek için kent sakinlerinden tamamen bağımsız alt grup oluştururlar. Gerçekten de, pek çok çalışmada kırsal kesimden göç edenler yarı kentli sayılırlar, bir başka anlatımla “kırsal kesimden kırsal olmayan kesime dönüşen statü” olarak değerlendirilirler. Kırsal topraklarını terk etseler bile her zaman çiftçi niteliklerini ve yaşam biçimlerini sürdürme eğiliminde olmaları ve kent sakinleri tarafından dışsal hane halkı olarak değerlendirilmeleri, göçmenlerin birbirine bağımlı olarak iç içe deneyimledikleri çelişkili bir süreç olarak karşımıza çıkar. Bu iki çelişkili süreç birbiri ile ilişkilendirilerek değerlendirmeye alınmadığı sürece göçmen olgusu ve onun çerçevesi tam anlamıyla belirlenemez. Bu bağlamda, kendi yaşadığı bölgedeki kıt kaynaklardan yeteri kadar yararlanamayan ve başka bir bölgedeki kıt kaynaklara ulaşabilme ve buna bağlı olarak yaşam şansını artırabilme yeti ve becerisini

yakalayabilmek için göç eden (yaşadığı çevreyi değiştiren) birey, hane halkı ve/ya da gruplar göçmen olarak kavramsallaştırılabilir (Duprez, 2009: 754-762).

Göç eden kişinin ya da ailenin kararı yaşanması beklenene (henüz gerçekleşmemiş ya da gerçekleşmesi kesinleşmemiş bir durum) dayanır. Her ne kadar göç araştırmacıları, göç kararının rasyonel-akılcı olduğunu ileri sürseler de göç fikrinin oluşmasından yeni kentsel yaşama uyuma kadar plan ve programların çoğu zaman değiştiği hatta değişik aktörlerin karar sürecine girdiği gerçeğinin göz önünde bulundurulması son derece önemlidir. Gerçekten de, göçmen en azından üç farklı karar vermek gibi hassas bir süreç yaşamaktadır. Her şeyden önce göç kararının alınması gerekir. Bu bağlamda, göçmen göçün sunacağı yeni fırsatların yaratacağı belirsizlikten ve külfetten kaynaklanacak riskleri almaya istekli olması gerekir. İkinci olarak, göçmenin yeni kentsel yaşamadaki olanaklardan kendine en uygun olanı seçmesi gerekir. Bu ise, göç edeceği yerde kendisinden yerine getirilmesi beklenen işlevleri görülebilecek kapasiteye sahip olabilmesi gerektiği anlamına gelir. Son olarak, göçmenin kendine uygun olan fırsatları seçtikten sonra aynı fırsatlara talip olan diğerleri (başka bir göçmen ve ev sahibi toplum üyesi) ile yarışma-mücadele etmesi ve bu mücadeleyi kazanması gerekir (Tekeli, 1998: 13-15). Zaman ve mesafe ölçütlerinin nüfus sayımları ve özellikle doğrudan göçe ilişkin olmayan nüfus araştırmalarından kolaylıkla tespit edilebilmesi, çoğunlukla sadece bu iki ölçütün göçmenlik durumunun tespitinde yeterli görülmektedir (Ünalın, 1998: 92).

Göç öncesi işsiz bile olsa (kırsal işsizlik henüz kentsel işsizlik gibi bir sosyal sorunsal niteliği kazanmamıştır) yine de üreticidir. Oysa, göç onu üreticilikten tüketiciliğe dönüştüren en temel mekanizmalardan biri olarak karşımıza çıkar. Başka bir anlatımla, kırsal mülk, emek, kazanç ve tüm ev içi ve ev dışı giderlerin tek karar vericisi aile reisidir. Ancak göç bu aile reisinin “kurulu düzeni”ni temelden dönüştüren ve buna bağlı olarak onun aile reisliğini elinden alan bir değişimin önünü açar (Gerdean vd., 1991: 127). Gerçekten de, tüm sosyal yaşamın tek karar vericisi olan kırsal yaşamdaki aile reisinin, kentte öncelikle kurulu düzen kavramının iki önemli boyutu olan iş ve barınma problemi ile yüz yüze kalması, yalnızca onun kendi zihninde kendisinin aile reisi olup olmadığını sorgulaması ile sınırlı kalmaz aynı zamanda ailenin diğer üyeleri artık aile reisi gerçekliğine uygun davranmaktan kaçınma eğilimine girerler. Artık kentsel mekânda eski kurulu düzenini ve buna bağlı olarak otoritesini sağlayamayacağını ayırdına varan göçmen, öncelikle marjinal işler bulmaya çalışır, bu bağlamda birkaç işe girer çıkar, sonraları ise kent yerlileri gibi kıt kaynaklara kolay ulaşamayacağını anlayınca da en kısa yoldan para ve gücü getirecek bir alt kültürün parçası haline gelir (Goodburn, 2009: 499-502). Bu alt kültürün işlevselliği, pederşahi kırsal yaşamdaki

erkek imgesini ve bunun başta kadın olmak üzere çocuklar üzerinde yeniden kurma yeti ve becerisi vermesinden kaynaklanır.

Göçmen Çocuk (İkinci Kuşak)

Göçmenlerin kırdan getirdikleri kültür ile kent kültürü arasındaki gerginlik sadece dışsal hane halkı olarak görülen göçmenler ile ev sahibi kentli yetişkinleri karşı karşıya getirmekle kalmaz aynı zamanda göçmen çocukları ile kentli çocuklarını da karşı karşıya getirir (Lu, 2007: 34-47). Bu bağlamda, göçmen çocuk kavramının çerçevesini çizebilmek için çocuğun psiko-sosyal özelliklerini açıkça ortaya koymak gerekir. Bilimsel itici gücünü Freud'un alt benlik, benlik ve üst benlik sentezindeki kişilik gelişimi üzerine yoğunlaştıran Erikson, kişiliğin gelişiminde birbiri ile yakından ilişkili sekiz aşama belirlemiştir. Bunların ilk üç aşaması henüz birey olma mücadelesi veren çocuğun içsel dünyası ile sınırlı olduğundan dolayı toplumsal bağlam ile ilişkili değildir. Oysa, çocuk bireyinin özelde gruplar içine girmesi genelde topluma açılması, çalışma ve yapıcılık duygularının gelişimini önceleyen dördüncü aşama ile başlayıp kimlik gelişimini önceleyen beşinci aşama ile şekillenir. Bu aşamaları Erikson kısaca şu şekilde ortaya koymuştur: 6-7 yaşlarında okul çağı ile başlayan dördüncü aşama, çocuk bireyinin toplumsal boyut kazanmaya başladığı ilk aşama olarak karşımıza çıkar (Boyden, 2009: 269-274). Çocuk bu aşamada tek başına bir şey yapamayacağını sezmeye, başkalarıyla işbirliği kurmaktan ve birlikte çalışmaktan haz aldığı için öğrenmeye, sorumluluk yüklenmeye, işlerini organize etmeye ve disiplini paylaşmaya hazır hale gelmiştir. Gerçekten de, ilk defa bu aşamada ortaya koyduğu ürünleri ile başkaları tarafından tanınmak kaygısı oluşmuştur. Beşinci aşama ortalama 13-14 yaşlarından 20-21 yaşlarına kadar süren gençlik aşamasıdır. Bu aşamada, başkalarının gözünde nasıl görüldüğü ile kendini nasıl hissettiğini karşılaştırmacı içsel bir araştırmaya girer. Bu dönemin özellikle ikinci yarısında ortalama 17-21 yaşları arasında çocuk kendi değerlerini keşfetmek ve benimsemek, ana-babadan bağımsız hale gelmek, ilerleyen yetişkin rolünü (iş ve eş seçimi ve planlaması) tasarlamak, kısaca bütünüyle kendi kimliğini bulabilmek üzere kararlı bir çaba sergiler (Levels ve Dronkers, 2008:1417-1419).

Bütün bu çelişkili içsel ve dışsal süreçlerle başa çıkma gibi güç bir görevle karşı karşıya kalan çocuk, bir de göçmen olunca başa çıkması gereken sorunlar daha da artar. Öyle ki, kendi benlik gelişimini içinde yaşadığı toplum göre şekillendirme kaygısında olan çocuk, bu sefer hiç tanımadığı bir toplumun içinde söz konusu benlik oluşum sürecini

şekillendirme zorunda kalacaktır. Göçmen çocuğu, başka bir bölgede doğmuş olan ya da anne/babasından en azından biri başka bir bölgede doğmuş olan çocuk olarak kavramsallaştırabiliriz. Ancak, anne/babası yaşadığı bölgede doğmuş olan çocukları göçmen olmayan ya da kent kökenli kabul eden yaklaşımlar da söz konusudur (Hope, 2008; Chan, 2009: 44-52). İlk olarak başka bir bölgede doğan çocuk ile ev sahibi toplumda doğan çocuk arasında anlamlı farklılıklar söz konusudur. İlk göçmen çocuktur. İkincisi göçmenlerin çocuğudur. İkinci kuşak göçmen, genel anlamda ev sahibi toplumda doğmuş olan ve/ya da genç yaşta ev sahibi topluma ge(tiri)len ilk kuşak göçmen ailelerin çocukları ile sınırlı olarak kavramsallaştırılır (Wang, 2009: 302-309; Willke, 1975: 361-367).

Sosyal bilim literatüründeki çalışma ve araştırmalarda ikinci kuşak genellikle ev sahibi toplumda doğan göçmen çocuklar için kullanılmasına karşın; genç yaşta ev sahibi topluma gelen ve böylece eğitiminin tamamını ya da büyük bir bölümünü ev sahibi toplumda alan çocuklar birbuçuguncu kuşak olarak kavramsallaştırılır. Birbuçuguncu kuşak başka bir bölgede doğup erken yaşlarda ev sahibi topluma getirilmiş farklı bir grubu içerir ve bu haliyle de hem birinci kuşak hem de ikinci kuşak göçmenlerden tamamen farklıdır. Hem birbuçuguncu kuşak hem de ikinci kuşak göçmenleri, kendi ailelerinden (birinci kuşak göçmenler) farklılaştıran ayırıcı özellik, kendi kökenlerinden (origin) arka planından daha kolaylıkla farklılaşarak kentsel yaşamı benimseme yeti ve becerileridir. Gerçekten de, göçmen aileleri kendi topluluklarının dil, değer ve adetlerini korurken ev sahibi toplum dilini ve kültürünü öğrenebilirler (Dikaiou, 1989:51-54; Bhabha, 2009:463-476).

Göçmen çocuklar toplum genelinde, bir yandan içinde yaşadıkları ailenin kültürel değerlerini öncelikle aile içinde sürdürme mecburiyeti taşırken, diğer yandan da aile içinde almış olduğu kültürel değerler ile içinde yaşadığı toplum geneli arasında bir denge kurma mecburiyeti ile karşı karşıyadır. Öte yandan, Rex ve Josephides'e (Gümüş, 1996: 243) göre göçmen çocuk, hem ailelerinin beklentilerine hem de ev sahibi toplumdaki akran gruplarına uyum sağlamada ciddi güçlüklerle karşı karşıya gelirler. Bu kendini, en somut şekilde göçmen çocuklarının eğitim sisteminde karşı karşıya kaldıkları önemli ve anlamlı bir dezavantajlık çeşidi olarak günlük yaşamdaki dil ile göçmen ailenin içinde kullanılan dil arasındaki farklılıkta kendini gösterir (Yates, 2010: 15-23; Schölmerich vd., 2008: 187-194).

Göçmen çocuklarının deneyimlediği görece olarak geniş ölçüde dezavantajlık, göçmen ailelerindeki ebeveynlerin görece düşük eğitim düzeyleri ile açıklanabilir. Göçmen

ailenin eğitim düzeyinin düşüklüğü, öte yandan göçmen çocuğun içinde yaşadığı toplum ile kurması gereken dengeyi de önemli ölçüde güçleştirici bir işlev görür (Tarricone vd., 2009). Göçmen çocuğun küçük yaşlarda karşı karşıya kaldığı bu dezavantajlılık, çoğu zaman yetişkinlikte de devam eder. Bu kendini, göçmen çocuğun ev sahibi toplumun işgücü pazarında da yaşayacak olduğu dikkate değer dezavantajlarla kendini gösterir ki, bu ayırım noktası göçmen çocuğun ev sahibi topluma uyum sorununun temel hareket noktası olarak değerlendirilmelidir.

Toplumsal Yaşama Uyum

Göçmenin belli ilişkisel ağlarla tanımlanmış bir topluluktan uzaklaşıp yeni bir topluluk içinde yaşamaya başlaması, yeni toplumsal ilişkilere alışması bağlamında önemli sorunlar yaratmaktadır. Bu sorunların derecesi ve mücadele biçimleri, göç edilen yerin fiziksel, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleriyle ya da kentsel mekânının, ortaya çıkan sorunlarla baş etmeye ve uyum sağlamaya dönük olarak sahip olduğu mekanizmalara ilişkili olarak değişmektedir. Özellikle kırsaldan göç eden nüfusun sadece formel emek piyasasında yer edinme çabası kente uyum sağlamak için yeter koşul olmamakla birlikte kente özgü yaşam kalıplarını benimsemesi ve kentsel olanaklardan optimum ölçüde yararlanabilmesi gerekmektedir. Bu ise belli bir süreç içinde gerçekleşmektedir. O kadar ki, köyden şehre göç edenlerin yeni hayat şartlarına uyum sağlayıp şehir insanına mı dönüştüğü, yoksa bunu çeşitli nedenlerle gerçekleştiremeyip köyünden taşıdığı alışkanlık ve değerleri kentte de sürdürerek köylü mü kaldığı, sorusu hep sorulagelmıştır. Bu soruya farklı cevaplar verilmesine rağmen, göçmenlerin kısa vadede şehirli olamadığı herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir (Abay, 2004: 289).

Doğdukları memleketlerinden farklı bir memlekete yerleşen bir göçmen grubu, bu bağlamda bir yandan memleketi ile bağlarını sürdürürken diğer yandan da yerleştiği memleketin rollerine uyarlanmak gibi iki önemli rol ile yüz yüze gelir. Böylece, bu göçmenlerin “ben kimim?” veya daha özgül olarak “ne tür bir kişiyim?” gibi sorulara aradıkları yanıtlar, göçmenlerin kentsel yaşama uyum sağlamaya istekli olduğunun önemli somut göstergelerinden biri olarak yorumlanabilir. Bu, öte yandan göçmenler ile ev sahibi toplum arasındaki farklılığın nedeninin farklı bir toplum/kültüre üyelenmenin yani akkültürasyonun nasıl gerçekleştiğini ve bu süreçte hangi faktörlerin daha önemli olduğunu sorgulamamız gerektiği anlamına gelir (Gümüş, 1996: 243). Gerçekten de, sanayileşme ve göç olgusunun bir türevi olarak ortaya çıktığı öngörülen ve şehirlerdeki göçmenlerin şehir algısına dayanan “geç şehirleşme” kavramsallaştırması, göçmenlerin

kentsel sorunlarını net bir biçimde resmeden işlevsel bir argümantasyon olarak değerlendirilmelidir (Abay, 2004: 292). İşte tam da bu aşamada Suzuki'ye (Ersoy, 1985: 89) göre akrabalık benzeri sistemler mevcut toplumsal örgütlenmeye destek olmakta ve geleneksel akrabalık sisteminin etkinliğini yitirmesi ile ortaya çıkan boşlukları doldurmakta yardımcı olmaktadır. Bu sistemlerden bir veya birkaçının dışında kalan göçmenlere oranla bu sistem veya sistemlerin birkaçına dâhil olan göçmenler daha geniş ve kapsamlı bir ilişkiler ağının avantajından yararlanma olanağını yakaladığından dolayı düşman kentsel çevreye çok daha kolay uyum sağlayabilmektedir. O kadar ki, farklı göçmenler kentsel yaşamla bütünleşmek, söz konusu bütünleşme sürecindeki güçlüklerle baş edebilmek için farklı yollar izleyebilirler ve sonuçta hepsi de aynı biçimde başarılı ya da başarısız olabilirler.

Literatürdeki pek çok çalışma, göçmenlerin ev sahibi topluma uyum yeteneğinde rol oynayan önemli bir değişkenin de toplumsal köken (origin) olduğunu altını çizmektedir (John, 2010; Billsborrow vd., 1984: 23-65; Kusuma vd., 2010: 1329-1332; Gudbrandsen, 2010: 254-263). Bu bağlamda Merhlander'in iyi iş, yabancı dil, yüksek ücret, göçmen semtleri dışında yaşama eğilimi ve tercihi ve ev sahibi halk ile iyi ilişkiler geliştirme yeteneğinin, göçmenlerin ev sahibi topluma uyumunda toplumsal kökeninden sonra geldiğini vurgulaması, toplumsal kökenin ne kadar önemli olduğunu açıkça gözler önüne sermektedir (Liette, 2009: 31-39; Martin, 1991: 98). Ancak, göçmen grupların kendilerini ev sahibi halka karşı yabancı olarak ön plana çıkarması ya da ev sahibi halkın göçmenleri toplumsal öteki olarak görmesi, toplumsal köken de dâhil olmak üzere söz konusu diğer toplumsal uyum etkenlerinin de devre dışı kalmasına yol açar (Baurder, 2008: 62-69). Bu ise, göçmenlerin yeni ev sahibi topluma uyumunun zaman alacağı ya da hiç gerçekleşmeyeceği anlamına gelir (Kesler ve Bloemread, 2010: 327-339). Böylece, ev sahibi toplumlardaki göçmenler, bir yandan kendi kültürlerini önceleyen bir alt kültür oluşturmaya zorlanırken; diğer yandan da ev sahibi toplum için bir toplumsal öteki yaratılmış olur (Schmitz, 2003:38; Ünver, 2003: 83). Öteki gerçekliği, ayrıca göçmenlerin ev sahibi topluma uyum yeti ve becerisini güçleştiren ve/ya da olanaksızlaştıran etnik grup içi ilişkilerle sınırlı kalmasını pekiştiren ayrımcı bir alt kültürün temel hareket noktasını oluşturur (Joyce, 2009; Kamali, 2003: 232-235).

Söz konusu toplumsal ötekileştirmeden beslenecek olan bir alt kültür oluşumuna engel olmak amacıyla göçün toplumsal sonuçları daha ayrıntılı olarak irdelenmeye başlanmış ve göçten kaynaklanan olumsuz gelişmelerin göçmen çocuklara tanınan eğitim olanağı başta olmak üzere meslek ve mesleki hareketlilik ile ne kadar yakından ilişkili olduğu artık daha iyi anlaşılmaya başlanmıştır (Hutchinson, 2009: 46-49; Klug, 2010: 399-412;

Charbit, 1977: 87-91). Kaldı ki, ikinci ve üçüncü kuşak göçmenlerin ev sahibi halk ya da politikacıların hiçbir baskısı olmadan ev sahibi topluma alternatif uyum yeti ve becerisi geliştir(ebil)mesi, göçmen çocuklara ilişkin araştırmalara son zamanlarda uluslararası literatürde göz ardı edilemeyecek ölçüde ağırlık kazandırmıştır (Amersfoort ve Niekerk, 2006: 331-339). Ne var ki, göçmenlere sunulan olanaklar ne kadar çok olursa olsun, ev yaşamı ile kamusal yaşam çelişkisi zaten ayrıcalıksız ya da az ayrıcalıklı grup üyesi olan göçmen çocukların ikili kültürden gördüğü zararı ortadan kaldırmaya yetecek düzeyde olmaktan oldukça uzaktır (Kowalczyk, 2010: 20-24).

Böylesi bir dezavantajlıktan kurtuluşun iki yolundan biri başka bir bölgeye göç etmek, diğeri ise uyum sağlamaktır. Uyum sağlamanın ölçütleri göçmen grubun ileri gelenlerinin önce ev sahibi toplumun orta sınıfı daha sonra da üst sınıfına yükselmesi, belli bir süre sonra göçmen grubun tamamının ev sahibi toplumun orta sınıfı haline gelmesi; ev sahibi toplum bireyleri/grupları ile arkadaşlık ilişkileri (okul arkadaşlığı ve iş arkadaşlığı), evlilik eğilimi, ev ziyaretleri, alış-veriş, komşuluk; örgütlenme (dernekleşme, kent yönetimi, politik ilişkiler) ve yerel dilin öğrenilerek kullanılması olacak şekilde sınırlandırılabilir.

KURAMSAL DURUŞ

Max Weber'in "yaşam şansı" ve Herbert Mead'in "sembolik etkileşimcilik" kuramları birlikte araştırmanın kuramsal bileşkesini oluşturmuştur. Göçmen çocuk kavramsallaştırması da söz konusu bu kuramsal bileşke çerçevesinde değerlendirmeye alınmıştır. Buna göre, göçmen aileler Weber'in yaşam şansı "piyasada tekel kurma şansı" kuramı ile açıklanmaktadır. Göçmen çocuklarının kendilerini değerlendirmeleri Herbert Mead'in sembolik etkileşimcilik kuramı ışığında ele alınmaktadır.

Yaşam Şansı

Yaşam şansı, Max Weber'in statü analizinde, özellikle sınıfsal konum kavramına gönderme yaparak kullandığı bir kavramdır. Yaşam şansı kavramı, bu haliyle toplumsal sınıfların, özellikle kadın, çocuk, etnik grup ya da azınlıkların toplumsal hareketliliğinin çerçevesini çizen temel bir mekanizma olarak karşımıza çıkar. Daha özeldir yaşam şansı kavramı, bir yandan bireyin mülkiyet ilişkilerini ya da mülkiyet karşısındaki konumu, ücret ve emek gibi üretim etkinliklerini içerirken; diğer yandan da beslenme, barınma, eğitim, sağlık, boş zaman etkinlikleri, zaman ve mekân çelişkisinin kullanımı gibi

tüketim etkinliklerini içerir (Swedberg, 1999; Mayer, 1997). Gerçekten de, Weber'e göre, aile birikimleri, meslek yapısı, sermayenin niteliği vb. gibi ölçütler toplumdaki sınıfların mal varlığı edinebilme olanaklarını eşitsiz bir şekilde bozmuştur. Bu, yaşam şansı kavramının, gücün toplum içinde dağıtılmasının en somut göstergelerinden biri olarak değerlendirilen mülk sahipliği ile piyasada tekel kurma şansının ve buna bağlı olarak bireyin hedeflerinin toplumsal eylem içinde gerçekleştirme olanağını belirlediği anlamına gelebilir. Ayrıca, insanların kıt kaynaklara ulaşmak için oluşturdukları amaçlı gruplaşmaların yönteminin (yolu, şekli ya da biçimi) büyük ölçüde onların yaşam şansını belirlediği akılda tutulmalıdır. Böylelikle, yaşam şansının meslek, yatırım yapma, beslenme, yerleşim şekli, çocuklarına sağladıkları eğitim ve boş zamanlarını değerlendirme yöntemleri gibi benimseyebilecekleri ya da reddedecekleri olanakların bileşkesini oluşturduğu ileri sürülebilir (Redclift, 2000; Mayer, 2007).

Sembolik Etkileşimcilik

Mead'e göre benlik daha geniş olan yapının ya da daha geniş bir topluluğun toplumsal alışkanlıklarının içselleştirilmesinin bir ürünüdür. Her kişinin benliği biyolojik ve psikolojik bir ben/biz (I/we) ile sosyolojik bir beni-bana/bizi-bize'nin (me-our-us) bileşkesidir. Bu benlik, kişiler diğerlerinin rollerini oynamayı öğrendikçe ya da oynamaktan çok onlara katılmaya gönüllü olduğu sürece gelişir. Mead toplumun, tek özne bireyleri benlik kavrayışı aracılığıyla etkilediğini, benlik kavrayışının insanlar arasındaki etkileşimden kaynaklandığını ve bu etkileşimin sürekli değişikliğe uğradığına dikkat çekmiştir (Aboulafia, 2001; Bone, 2010: 65-76). Etkileşim, aynı zamanda bir başkasının rolünü üzerine almayı ve dolayısıyla kişinin kendisini bir sosyal özne olmaktan çok bir sosyal nesne olarak görmesini de içerir. Başkalarının rolünü üzerimize aldığımız zaman, kendimizi başkalarının bizi gördüğü gibi görür ve buna bağlı olarak içinde yaşadığımız toplumu yansıtan bir benlik kavramının şekillenmesi toplumsal yaşamı ortaya çıkarır (Calhoun vd., 2007; Burke, 1979).

Mead'in davranış teorisi sosyaldır, çünkü sosyal grubu bireyden daha çok önceler ve gönderme yaptığı ortam sosyal etkileşimdir. Mead'in analizlerinde kendi kendine bir nesne olabilen benlik, zorunlu olarak sosyal yapının bir yansımasıdır ve sosyal deneyimde ortaya çıkar. Her bir özne çok sayıda sosyal ilişkiye sahiptir. Bu, farklı sosyal tepkilerin tüm çeşitlerine yanıt veren farklı farklı benliklerin varlığının bilincinde olmamız gerektiği anlamına gelir. Mead'e göre her bir birey pek çok toplulukta yer alır ve böylece pek çok genelleşmiş öteki "generalized others" ile yüz yüze gelir ve bu da

ilişki içinde olan bireylerin tam anlamıyla ve tamamen birbirleriyle uyumlu olacağı anlamına gelmez (Nash ve Calonico, 1996; Mead, 1967). Burada en önemli bileşen benliğin bir bileşeni “ben”in bireyselleşmesi olarak tanımlanan “beni/bana”dır. Beni/bana burada Mead’in varsaydığı şekilde diğerlerinin bir dizi tutumlarının örgütlenmiş halidir. Beni/bana, sosyal etkileşim içinde ve/ya da sosyal etkileşim aracılığıyla oluşturulan bireysel olmayandır.

Beni/banaya karşın, ben kestirilemezdir. Ben ancak ve ancak davranıştan sonra deneyimlenebilir, Benliğin bireyselliği benin (I) davranışlarında beni/bana aktörünün ona karşı davranışlarında onun sosyal gruplarının düzenlenmiş tutumlarında çok açıktır. Ben ancak daha önceden kestirilemeyen davranış aracılığıyla belirlenir (Prus, 1996; Cook, 1993). Mead, beni/bana’yı ben tarafından yönlendirilen denetici olarak görebileceğimizi öne sürer. Başkalarına çılgın görünmek (seem crazy to others). Kendimizin nesnel olarak farkına varabilme yeteneğimizi ortaya koyan nesnel-öz farkındalık, gerçekte ne olduğumuz ile ne olmak istediğimizin karşılaştırılmasını içerir. Aradaki fark fazla olduğunda benlik negatif yönde şekillenir. İlgili özneler, böylesi bir durumda benliği ideal standartlara yaklaştırarak kendi eksikliklerini giderme eğilimine girmekten kaçınmazlar (Blumer ve Morrione, 2004; Baldwin, 2002).

Bu kuramsal bileşke göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapıldığında, Denizlili ailelerin çocuklarına sunduğu yaşam şansına oranla göçmen ailelerin çocuklarına sunduğu yaşam şansının karşılaştırılması ile analize başlanmasının gerekliliği açıkça ortaya çıkar. Bu bağlamda, göçmen çocuklar kısıtlı yaşam şansı temelinde kendi kendileri ile sembolik etkileşime girerek bir değerlendirme yaparlar. Göçmen çocuklar, ailelerinin bu çocuklara sundukları yaşam şansının Denizlili ailelerin çocuklarına sundukları yaşam şansından dikkate değer derecede az olduğunu düşünmeye başlar. Bu nokta, özellikle göçmen çocuklar için bir anlamda ev sahibi toplumun çocuklarına oranla daha dezavantajlı olduğunun sosyolojik açıdan açıklanması ile yakından ilişkilidir.

BULGULARIN TARTIŞILMASI VE SONUÇ

Göçmen çocukların Denizli’deki sorunlarını önceleyen bu uygulamalı araştırmanın bulguları, bağımsız değişkenlerin etkinlik derecesi, konu ile ilgili daha önceden yürütülmüş olan araştırma bulguları ve kuramsal bileşkenin geçerliliği ölçütünde tartışılacaktır. Buna göre;

Göçmen çocukların Denizli'ye uyum sürecini, uyumun öncelikli bileşenleri, uyumun önündeki engeller (sorun alanları) ve arabulucu bileşenler olacak şekilde üç kategoride ele alınabilir. Buna göre; göçmen çocukların uyumunu kolaylaştırıcı işlev gören birinci dereceden öncelikli bileşen Denizlili akranlarının anlayışlılık düzeyidir. Denizlili akranlarının anlayışlılık düzeyinin ise büyük ölçüde göçmen ailelerin çocuklarına sundukları olanaklara, çocuklarını çalıştırma istekliliğine, baba mesleğine, ailede en çok tartışılan kişilerin profiline, evliliğe bakış açlarına, memlekete geri dönme istekliliğine ve Denizli'de Kürtçe konuşabilme olanağına bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Göçmen çocukların uyumunu kolaylaştırıcı işlev gören ikinci dereceden önemli bileşenden biri Denizli'de yaşama istekliliği, diğeri Denizlili akranlarına yakınlık derecesidir. Göçmen çocukların Denizli'de yaşama istekliliğinin büyük ölçüde mülk sahipliği, yaşadıkları konutların niteliği, okula gitmeye önem verme, üniversiteye gitmeye önem verme, memleketiniz neresi sorusuna verilen tepki ve Denizli'de Kürtçe konuşabilme olanağına bağlı olduğu açıkça ortaya çıkar. Göçmen çocukların Denizlili akranlarına yakınlık düzeyi büyük ölçüde mülk sahipliği, göçmen ailelerin çocuklarına sundukları olanaklar, sağlık koşulları, anne-babalarının tutumu ve memlekete geri dönme istekliliğine bağlı olduğu açıkça ortaya çıkar. Göçmen çocukların uyumunu kolaylaştırıcı üçüncü dereceden önemli bileşenden biri kendini Denizlili gibi hissetme eğilimi, diğeri ise Denizlili akranlarının evine gidip-gelme istekliliği olarak karşımıza çıkar. Kendini Denizlili gibi hissetme bileşeninin büyük ölçüde mülk sahipliğine, okula gitmeye verilen öneme, baba mesleğine, memleketine geri dönme eğilimine ve Denizli'de Kürtçe konuşabilme olanağına bağlı olduğu öne sürülebilir. Denizlili akranlarının evin gidip-gelme bileşeninin büyük ölçüde göçmen ailelerin çocuklarına sundukları olanaklara, yaşadıkları konutlara, okula gitmeye verilen öneme, üniversiteye gitmeye verilen öneme ve memleketiniz neresi sorusuna tepki biçimine bağlı olduğu ileri sürülebilir.

Göçmen çocukların Denizli'ye uyum sürecinin önünde engel teşkil eden sorun alanları, öncelikli ve ikincil olacak şekilde kendi arasında ikiye ayrılmaktadır. Denizlili akranlarının yanında kendileri gibi olabilme ve Denizlili akranlarına sorunlarını açma birinci dereceden öncelikli sorun alanlarını oluşturmaktadır. Buna göre, birinci dereceden öncelikli sorun alanlarından biri olarak karşımıza çıkan Denizlili akranlarının yanında kendileri gibi olabilmenin, büyük ölçüde anne-babalarının göçmen çocuklara karşı tutumlarına bağlı olduğu öne sürülebilir. Birinci dereceden öncelikli sorun alanlarından bir diğeri kapsamındaki Denizlili akranlarına sorunlarını açmanın büyük ölçüde hane halkının sağlık koşullarına bağlı olduğu görülmektedir. İkinci dereceden önemli sorun alanları ise kendini Türkçe ifade edebilme, Denizlili ebeveyn isteği ve

Denizlili akranları ile aktivitelere katılma bileşenlerinden oluşmaktadır. Buna göre, kendini Türkçe ifade edebilme bileşenin, büyük ölçüde mülk sahipliği ve üniversiteye gitmeye verilen öneme bağlı olduğu öne sürülebilir. Denizlili ebeveyn isteği, büyük ölçüde göçmen ailelerin çocuklarına sundukları olanaklara bağlıdır. Denizlili akranları ile aktivitelere katılma bileşenin, büyük ölçüde göçmen ailelerinin çocuklarına sundukları olanaklara ve anne-baba tutumuna bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Göçmen çocukların Denizli'ye uyum sürecinde arabulucu işlev görecektir olan bileşenler arasında en önemlisi Denizlili biriyle evlenme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu sırasıyla Denizli doğumlu olmayı isteme, Denizli'de iş bulabileceğine inanma ve Denizlili akranları ile zaman geçirme bileşenleri takip etmektedir. Göçmen çocukların Denizli'ye uyum sürecinde arabulucu işlev görecektir en önemli bileşen olan Denizlili biriyle evlenmenin, büyük ölçüde göçmen ailelerinin çocuklarına sundukları olanaklar, yaşadıkları konutlar, memleketiniz neresi sorusuna gösterilen tepki ve Denizli'de Kürtçe konuşabilmeye bağlı olduğu görülmektedir. Göçmen çocukların Denizli'ye uyum sürecinde ikinci derece arabulucu işlev görecektir bileşenlerden biri olan Denizli doğumlu olmayı istemenin büyük ölçüde hane halkının yaşadığı konutlara ve Denizli'de Kürtçe konuşabilme olanağına bağlı olduğu ileri sürülebilir. Göçmen çocukların Denizli'ye uyum sürecinde ikinci derece arabulucu işlev görecektir olan bir diğer bileşen olan ilerde Denizli'de iş bulabileceğine inanmanın, büyük ölçüde göçmen ailelerin çocuklarına sundukları olanaklar, okula gitmeye önem verme ve memleketiniz neresi sorusuna gösterilen tepkiye bağlı olduğu görülmektedir. Göçmen çocukların Denizli'ye uyum sürecinde ikinci derece arabulucu işlev görecektir bir diğer bileşen olarak değerlendirilmesi gereken Denizlili akranları ile zaman geçirmenin ise büyük ölçüde üniversiteye gitmeye önem verme, ailede en çok tartışılan kişi ve evliliğe bakış açısına bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Bir nicel araştırmanın güvenilirliğinin sınanmasında en somut ölçütlerden birinin de daha önceden yapılmış araştırma bulgularının analizine dayandığı göz önünde bulundurulduğunda, burada göçmen çocukların Denizli'deki sorunları üzerine odaklanan bu araştırma sonuçlarının daha önceden konu ile ilgili yapılmış araştırma sonuçları ile karşılaştırılması oldukça önemlidir. Başka bir anlatımla, bu araştırma sonuçlarının daha önceden konu ile ilgili yapılmış diğer araştırma sonuçları ile hangi noktalarda örtüştüğü ya da hangi noktalarda çeliştiği ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu doğrultuda, adı geçen araştırmalar karşılaştırma ölçütü olarak belirlenmiştir.

Öz'ün (1978), 1995-2005 yıllarını kapsayan araştırmasında, Türkiye genelinde beş yaşın üzerindeki nüfusun yüzde 11'ine denk düşen 6,7 milyon kişinin yurt içi göç deneyimi yaşadığını ortaya koyduğu araştırmasının bulguları ile bu araştırmanın bulguları iki noktada örtüşmektedir. İlk olarak, bu araştırmanın örneklemini oluşturan ikinci kuşak göçmenlerin % 31,7'sinin yaşlarının 12-14 arası olması, Öz'ün araştırmasının bulguları ile paralel bir tablo çizmektedir. Ayrıca, bu araştırmanın göçmen yaşına ilişkin bulgusu ile Öz'ün göçmen yaşına ilişkin bulgusu karşılaştırıldığında, göçmen yaşının da her geçen gün daha da düştüğü ileri sürülebilir. İkinci olarak, bu araştırmanın örneklem bütünlüğünün % 53,6'sının erkeklerden, % 46,2'sinin kızlardan oluşması, Öz'ün göçmenlerin cinsiyetine ilişkin araştırma bulguları ile paralel bir görünüm ortaya koymaktadır. Başka bir anlatımla, Öz'ün araştırmasındaki örneklem bütünlüğünün cinsiyete göre dağılımı ile bu araştırma örnekleminin cinsiyete göre dağılımı hemen hemen aynı oranlardadır.

Kartal ve arkadaşları'nın (1982) "Kentleşme sürecinde Toplumsal Değişme Odağı Olarak Ankara" isimli araştırmasında göçmenlerin kentsel yaşama uyumunda göçmenlerin sosyal sınıf konumunun ve genel olarak kentin sosyo-ekonomik güç dağılımının kentte kalış süresinden çok daha fazla etkili olduğunu bulguladığı araştırmasının bulguları ile değil ancak bu araştırmanın kuramsal bileşkesinin önemli bir boyutunu teşkil eden Max Weber'in yaşam şansı kuramı ile birebir paralel bir tablo ortaya koymaktadır. Buna göre, Denizli'deki göçmen çocukların sorunlarını önceleyen bu araştırmanın, Kartal ve arkadaşlarının araştırması ile paralel olan ilk bulgusu, Denizli'deki göçmen ailelerin % 67,5'inin şu veya bu şekilde Denizli'de mülk sahibi, % 54,3'ünün memleketinde bağ, bahçe, tarla sahibi olması; araştırmanın aktif öznesini oluşturan göçmen çocukların % 62,9'unun evlerinde kendilerine ait odası olmasıdır. İkinci bulgu, yarıya yakını hiç okula gitmeyen dışında örneklemin % 45'inin ilköğretim mezunu anneye, % 68'inin ilköğretim mezunu babaya sahip olması; % 91'inin ev hanımı anneye, % 53'ünün işçi ve % 31,7'sinin serbest meslek sahibi babaya sahip olmasıdır. Üçüncü bulgu ise, örneklemin % 62,9'unun hastalık iyileştirme yöntemi olarak doktoru tercih etmesidir.

Şenyapılı'nın (1979), kentlileşmede güvenceli bir iş ve nitelikli konut sahibi olmanın kentte kalış süresinden daha etkili olduğunu ve eğitim olanağının da göçmenlerin kente uyumunda işlevsel rol oynadığını ortaya koyduğu "A Proposal For a Comprehensive Framework For the Marginal Sector and Aquatter Housing" başlıklı araştırmasının bulguları ile bu araştırmanın bulguları iki noktada örtüşmektedir. İlk olarak, Denizli'deki göçmen çocuklara odaklanan bu araştırmanın yarısından fazlası (% 67,5)

Denizli’de ev sahibi olan bir örneklem bütünlüğü, Şenyapılı’nın kentlileşme sürecinde özellikle kentte nitelikli konut sahipliğine ilişkin görüşünü destekleyici bir bulgu olarak yorumlanabilir. İkinci olarak, bu araştırma örnekleminin tamamına yakın bir oranının ilk ve ortaokul mezunu olması, ayrıca, örneklemin % 80’inin daha fazlasının okula gitmenin önemli olduğunu düşünmesi ve % 90’ından daha fazlasının ise üniversiteye gitmenin gerekli olduğu düşünmesi, Şenyapılı’nın göçmenlere sunulan eğitim olanağının kentsel yaşama uyum sürecinde etkin rolü olduğuna ilişkin görüşünü destekleyici bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Unat’ın (2006) “Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa” isimli araştırmasının bir bulgusu, Denizli’deki göçmen çocukların sorunlarını önceleyen bu araştırmanın bir bulgusu ile paralellik, bir bulgusu ile çelişkili bir tablo ortaya koymaktadır. Gerçekten de, Denizli’deki göçmen çocukların sorunlarını önceleyen bu araştırmanın ev sahibi toplumda doğmuş olmak ve gelecekte ev sahibi toplumda yaşamayı düşünmek, ev sahibi toplum üyesi bir anne-baba istemek ve ev sahibi toplum üyelerine kendini yakın hissetmek gibi ölçütleri, Unat’ın araştırmasındaki EuroTürklerin kendini ne ölçüde ev sahibi topluma ait hissettiklerini sorgulayan ölçütlerle bire bir örtüşmektedir. Buna göre, Unat’ın araştırmasındaki Fransa’daki Türklerin % 43’ünün, Almanya’daki Türklerin % 37’sinin kendilerini hem Avrupalı hem de Türk hissettikleri, ancak ikisi arasında bir seçim yapılması durumunda Avrupalılığın daha ağır bastığına ilişkin bulgusu, Denizli’deki göçmen çocukların sorunlarına odaklanan bu araştırma örnekleminin % 62’sinin Denizli’de doğmuş olmayı istemesi, % 72,6’sının kendini Denizlili gibi hissetmesi, % 61,9’unun kendisini Denizlili arkadaşlarına yakın hissetmesi, % 67,8’inin gelecekte Denizli’de yaşamak istemesi, % 54,8’inin anne-babasının Denizlili olmasını istemesinin yanı sıra bir de % 50’sinin tartışmalarda Denizlili arkadaşlarından destek görmesine ilişkin bulgular ile pekişen bir tablo ortaya koymaktadır. Ancak, Unat’ın araştırmasındaki ev sahibi topluma uyum sürecini hem geciktiren hem de güçleştiren memlekete bağlılığın daha çok alt sınıflarda yoğunlaştığına ilişkin bulgusu, bu araştırmanın neredeyse tümünün alt gelir gruplarından oluşan örnekleminin Denizli’ye uyum sürecindeki istekliliği ile çelişki bir durum ortaya koymaktadır. Başka bir anlatımla, Denizli’deki alt gelir grupları Denizli toplumsal yaşamına uyumda oldukça istekli görünmektedir.

Erder’in (2006) İsveçte’ki EuroTürklerin uyum sorunlarını ortaya koymak amacıyla Rinkeby’de yürüttüğü “Refah Toplumunda Getto” başlıklı araştırmasının bir bulgusu, Denizli’deki göçmen çocukların sorunlarını önceleyen bu araştırmanın bir bulgusu ile paralellik, bir bulgusu ile çelişkili bir tablo ortaya koymaktadır. Gerçekten de, bu

çalışmanın Denizli'ye göçün en önemli nedenin ekonomik (% 55,1) olduğuna ilişkin bulgusu, Erder'in Rinkeby'de görüşme yapılan ailelerin göç nedenleri ne olursa olsun Rinkeby'de kalma amaçlarının para kazanmak ve para biriktirmek olduğuna ilişkin bulgusu ile büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Öte yandan, bu çalışmanın örnekleminin % 54,8'inin günü geldiğinde kendi memleketlerine geri dönme düşüncesi ile Erder'in sadece 6 tanesinin memlekete (Türkiye'ye) geri dönmeyeceğini belirten örneklemini ile çelişkili bir tablo çizmektedir.

Özdağ'ın (1995), 8802 Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nden 8802 kişi ve Batı ve Güney Anadolu Bölgelerinden 1860 kişiden oluşan toplam 10662 örnekleme bütünlüğü üzerinde çalıştığı Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Batıya Göç Edenlerde Kültürel Yapı ve Kültürel Kimlik Sorunu başlıklı araştırma bulguları ile bu araştırmanın bulguları beş noktada paralellik göstermektedir. Buna göre, ilk paralellik Özdağ'ın araştırması kapsamında Doğudan ve Güneydoğudan göç eden örneklemin Akdeniz ve Ege Bölgelerine göç etmesinin, bu araştırma kapsamında yine Ege Bölgesi'nin önemli bir kenti olan Denizli'ye göçün incelenmesidir. İkinci olarak, Özdağ'ın araştırmasındaki örneklemin göç nedeni olarak birinci sırada (% 30) işsizliği ikinci sırada ise (% 25) geçim sıkıntısını göstermesidir. İşsizlik ve geçim sıkıntısının birbirinin türevleri şeklinde bir sorun alanı oluşturduğu düşüncesinden hareketle iki sorunu bir bütün olarak ele alırsak (işsizlik + geçim sıkıntısı= ekonomik), bu oran bu araştırma kapsamındaki Denizli'ye göçün nedeni olarak % 55'lik oran ile birebir örtüşür. Üçüncü olarak Özdağ'ın araştırmasındaki imkânların kendi yörelerine aktarılması durumunda memleketine geri düşünmeyi planlayan % 62,2'lik bir oran ile bu araştırmadaki günü geldiğinde memleketine geri dönmeyi tasarlayan % 54,8'lik oran ile paralellik arz etmektedir. Dördüncü olarak, Özdağ'ın araştırmasındaki batıda ev dışında genellikle Türkçe konuşan % 67,8'lik oran ile bu araştırma kapsamındaki hemen hemen her zaman kendini Türkçe ifade edebilen % 82,2'lik oran bir birini destekler nitelikte iki bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Beşinci olarak, Özdağ'ın araştırmasındaki batıda ev dışında Kürtçe konuşan % 7'lik oranı, bu araştırma kapsamındaki her yerde Kürtçe konuştuğunu ifade eden % 15,2'lik göçmen çocuk oranının hemen hemen yarısına denk düşmektedir. Bu araştırmanın Denizli'de Kürtçe konuşmak güzel bir duygudur düşüncesini kesinlikle katıldığını düşünen % 26,6'lık göçmen çocuk oranı, Özdağ'ın araştırmasındaki ev dışında Kürtçe konuşma istekliliğini pekiştirecek şekilde destekleyen bir bulgu olarak yorumlanabilir.

Abay'ın (2004) İstanbul'da yaşayan göçmenlerin şehirleşme eğilimlerine dikkat çeken "Göçmenlerin Şehir Algısı ve Şehirleşmenin Gecikme Sebepleri" başlıklı araştırma

bulguları ile bu araştırmanın bulguları dört noktada paralel iki noktada ise çelişik bir tablo ortaya koyar. Buna göre, ilk olarak, Abay'ın araştırma örnekleminin sadece % 33,9'u nerelisin sorunu İstanbulluyum yanıtı vermesine ilişkin bulgusu, bu araştırma örnekleminin % 54,8'inin anne-babasının Denizlili olmasını istemesi bulguları ile çelişik bir tablo ortaya koyar. Üstelik bu araştırma örnekleminin % 62,2'sinin Denizli'de doğmuş olmayı istemesi, iki araştırma bulgusunun çelişkili durumunu daha da pekiştirmektedir. İkinci olarak, Abay'ın araştırma örnekleminin tamamına yakınının (% 93,2) Üsküdar'dan yaşamaktan memnun olduğuna ilişkin bulgusu ile bu araştırma örnekleminin % 67,8'inin gelecekte Denizli'de yaşamayı planlamasına ilişkin bulgusu hemen hemen birbirine benzerdir. Üçüncü olarak, Abay'ın araştırma örnekleminin % 77'sinin çocuklarının memleketlilerinden biri ile evlilik yapmalarına tarafsız kalmalarını isteme eğilimi, bu araştırmanın % 53,8'inin Denizlili biriyle evlenmeyi tercih etme düşüncesi oldukça paraleldir. Dördüncü olarak, Abay'ın araştırma örnekleminin daha çok akrabaları ile görüşmeyi tercih edenlerden oluşması ile bu araştırmanın en çok akrabaları ile görüşmeyi tercih etme eğilimi paraleldir. Dördüncü olarak, Abay'ın araştırma örnekleminin % 70'i göçün kendi hayat tarzlarını değiştirdiklerine ilişkin bulguyu, bu araştırmanın pek çok verisi önemli ölçüde desteklemektedir. Beşinci olarak, % 33'ü, yani sadece üçte bir kendilerini İstanbullu hissetmeyenler, % 11'i kendilerini İstanbullu hissetmek istemeyenler, % 51'i kendilerini İstanbul'un sahibi olarak görmeyenlerden oluşan Abay'ın araştırma örneklemine karşın % 72,6'sı kendini Denizlili gibi hisseden bu araştırma örnekleminin bulguları birbiri ile çelişkili bir tablo ortaya koymaktadır.

Son olarak, Abay'ın büyük bir çoğunluğu dil-şive değişikliği yaşadığını ifade eden araştırma örneklemini ile bu araştırmanın % 82'si hemen hemen her zaman kendini Türkçe ifade edebilen örneklemini ile paraleldir.

Ersoy'un (1985), Ankara'da yürütmüş olduğu göç ve kentsel bütünleşme başlıklı araştırmasında araştırma bulguları ile bu araştırmanın bulguları üç noktada örtüşmektedir. Buna göre ilk olarak, Ersoy'un yürütmüş olduğu araştırma örnekleminin her üçünden ikisinin yukarı doğru mesleki sosyal hareketlilik yaşadığına ilişkin bulgu, bu araştırmanın birbirinden farklı bulgusu ile paralellik arz etmektedir. Şöyle ki, bu araştırma örneklemini oluşturan göçmen çocukların % 77'si ilerde baba mesleğini icra etme düşüncesine sahip değildir, üstelik % 48,5'i babalarının mesleklerini yorucu ve zor bulmaktadır, % 25,4'ü öncelikli olarak eğitim düzeyini değiştirmeyi düşünmektedir, % 43,1'i üniversite okumayı düşünmektedir, % 60,5'i beyaz yakalı meslekleri (doktor-öğretmen-polis-ordu mensubu) tercih etmektedir. İkinci olarak,

Ersoy'un örneklemin $\frac{3}{4}$ 'ü en çok akraba ve hemşerileri tarafından ziyaret edildiğine ilişkin araştırma bulgusu, bu araştırmanın en çok akrabalarını misafir edenlerin % 83,8'lik oranı ile paralel bir tablo ortaya koymaktadır. Üçüncü olarak, Ersoy'un kentsel yaşama uyum sürecinde kentte kalış süresi başta olmak üzere meslek yapısı, gelir düzeyi, konut ve semtin niteliğinin etkin rol oynadığına ilişkin bulgusu ile bu araştırma örnekleminin % 65,9'unun 11 yıl ve daha fazla süreden beri Denizli'de yaşamakta olduğuna ilişkin bulgusu paralel bir çizgi ortaya koymaktadır.

1998 yılında Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'na (Türkyılmaz, 1998) terör nedeniyle göç eden ailelerin sorunlarını önceleyen araştırma bulguları ile bu araştırma yalnızca bir bulgu ölçütünde paralel bir tablo ortaya koymaktadır. Buna göre, Türkyılmaz'ın batı kentlerine göç edenlerden konut sorununa dikkat çeken % 15'lik bir oranı ile bu araştırma kapsamındaki yaşadıkları evden memnun olmayıp değiştirmeyi düşünen göçmen ailelerin % 17,3'lük oranı hemen hemen birbirine yakındır.

Ersoy ve Şengül'ün (2002), kentsel yaşamda toplumsal sorunlardan en çok etkilenen kesimin göçmen çocuklar olduğuna dikkat çeken sokak çocuklarının kentteki toplumsal konumlarını önceleyen araştırma bulguları ile bu araştırmanın bulguları çok anlamlı bir düzlemde çelişmektedir. Buna göre, Ersoy ve Şengül'ün beşte birinin hiç okula gitmediği ve okul çağına gelmemiş-ilköğretim öğrencisi olan göçmen çocuklardan oluşan örneklem bütünlüğüne karşın; bu araştırma örnekleminin tamamına yakın bir oranının ilk ve ortaokul mezunu olması, ayrıca, % 80'den daha fazla bir oranının okula gitmenin önemli olduğu düşüncesinin fikrine uygun olduğunu, % 90'dan fazla bir oranının ise üniversiteye gitmenin gerekli olduğu düşüncesine katıldığını belirtmesi de yine Ersoy ve Şengül'ün araştırma bulguları ile çelişkili durumu daha da netleştiren bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doğu ve güneydoğu Anadolu bölgesindeki zorunlu göçün toplumsal dinamiklerini önceleyen araştırmalarında Bilgili ve arkadaşlarının (327-338; 1996) araştırma bulguları ile Denizli'deki göçmen çocukların sorunları üzerine odaklanan bu araştırma bulgularından biri paralel, biri ise çelişkili olacak şekilde bir tablo ortaya koymaktadır. Buna göre, Bilgili ve arkadaşlarının araştırması kapsamındaki okul çağındaki çocuklarının % 53'ü okula giden örneklem bütünlüğü ile bu araştırma kapsamındaki % 49,2'lik ilkokul mezunu göçmen çocuk oranı hemen hemen birbirine eşittir. Öte yandan, Bilgili ve arkadaşlarının araştırmasındaki % 15'lik çocuklarını çalıştırmak isteyen örneklem bütünlüğü ile bu araştırmanın çocuklarının çalışmasına taraf olmayan % 70,6'lık, ailesinin kendisinin hemen hemen tüm ihtiyaçlarını karşılayan % 62,4'lük,

anne-babası çocuklarına karşı anlayışlı olan % 93,7'lik örneklem bütünlüğü taban tabana zıt bir duruma işaret etmektedir.

Öner ve Kaçmazoğlu'nun (371-379; 1996), Ağrı, Kars, Erzurum, Erzincan ve Van kentlerinin 5 merkezi, bu kentlerin 4 ilçesi ve ilçelerin 22 köyünü kapsayan 759 örneklem bütünlüğünden oluşan Güneydoğu Anadolu ve Göç olgusu ve Doğu Anadolu başlıklı araştırma bulgularından biri, bu araştırma bulguları ile paralel diğeri ile çelişkili bir tablo ortaya koymaktadır. Buna göre, bu araştırmanın Öner ve Kaçmazoğlu'nun % 70,5'i beş ve daha fazla kişiden oluşan hane halklarında yaşayan örneklem bütünlüğü ile bu araştırmanın % 49'u beş ve daha fazla kişiden oluşan hane halklarında yaşamını sürdüren göçmen çocuklardan oluşan örneklem bütünlüğü birbirine paraleldir. Öte yandan, bu araştırma örnekleminin gelecekte Denizli'de yaşamak isteyen % 67,8'lik oranı ile Öner ve Kaçmazoğlu'nun % 53,4'ü yaşadığı bölgeden göç etme eğilimi taşıyanların oranı birbiri ile çelişkili bir tablo ortaya koymaktadır.

Sentez, kısa ve öz bir sonuç ortaya koymak gerekirse, araştırmanın kuramsal bileşkesinin bir bölümünü oluşturan Max Weber'in yaşam şansı kuramının geçerliliğini sınamayı amaçlayan ebeveynlerinin mülk sahipliği ile göçmen çocukların Denizlili akranlarını benimseme istekliliği arasındaki ilişkiyi, hane halkının gelir düzeyi ile göçmen çocukların Denizlili akranlarını benimseme istekliliği arasındaki ilişkiyi, hane halkının Denizli'de yaşadığı konutlar ile göçmen çocukların Denizlili akranlarını benimseme istekliliği arasındaki ilişkiyi, hane halkının sağlık koşulları ile göçmen çocukların Denizlili akranlarıyla ilişkilerini, göçmen çocuklara ailelerinin sunduğu eğitim olanağı ile akranlarını Denizlililer arasından seçme eğilimi arasındaki ilişkiyi, ailelerinin meslek türü ile göçmen çocukların Denizlili akranlarını benimseme istekliliği arasındaki ilişkiyi sorgulayan hipotezlerin tümü doğrulanmıştır. Başka bir anlatımla, göçmen çocukların ev sahibi toplumsal yaşama uyum sürecini işlevsel olarak dikkate değer ölçüde kolaylaştıracak en temel ve anlamlı göstergelerin mülkiyet, ücret, barınma, eğitim ve sağlık gibi yaşam şansı bileşenleri ile yakından ilişkilidir. Bu, öte yandan Max Weber'in kuramının, genel anlamda göçmen çocukların uyumunu önceleyen araştırmalarda, özel anlamda ise Denizli örneğinde işlevsel bir geçerliliği olduğu anlamına gelir.

Araştırmanın kuramsal bileşkesinin diğeri bölümünü oluşturan Herbert Mead'in sembolik etkileşimcilik kuramının geçerliliğini sınamayı amaçlayan göçmen çocukların Denizli'yi tanıma istekliliği ile Denizlili akranlarını benimseme eğilimi arasındaki ilişkiyi, ebeveynlerin çocuklarına davranış biçimi ile Denizlili akranlarını benimseme

eğilimi arasındaki ilişkiyi, toplumsal kökenine bağlılık düzeyi ile Denizlilileri benimseme eğilimi arasındaki ilişkiyi sorgulayan hipotezlerin tümü doğrulanmıştır. Başka bir anlatımla, ben-biz (toplumsal kökene bağlılık), benlik oluşumu, diğerlerinin rolünü alma ve kendi grubuna yabancılaşma gibi bileşenler, göçmen çocukların ev sahibi toplumsal yaşama uyum sürecine olumlu işlevsellik kazandıracak anlamlı ve üzerine odaklanılması gereken ölçütler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu, bir anlamda Herbert Mead'ın kuramının, genel anlamda göçmen çocukların uyumunu önceleyen araştırmalarda, özel anlamda ise Denizli örneğinde işlevsel bir geçerliliği olduğu anlamına gelir.

Göçmen çocukların Denizlili akranlarının anlayışlı olduğu, Denizli'de yaşam istekliliği, Denizlili akranlarına yakınlıkları, kendilerini Denizlili gibi hissetmeleri ve Denizlili akranlarının evine gidip-gelmeleri; buna karşın Denizlili akranlarının yanında kendileri gibi olabilme ve Denizlili akranlarına sorunlarını açabilmenin en önemli sorun alanı oluşturması, bu araştırmanın en anlamlı sonuçlarından biri olarak karşımıza çıkar. Bu araştırmanın bir başka anlamlı sonucunun ise, göçmen çocukların kendilerini Türkçe ifade edebilmeleri, ailelerinin Denizlili olmasını isteme ve Denizlili akranları ile aktivitelere katılmakta karşılaştıkları güçlükler olduğunun altını çizmek gerekir. Bu, göçmen çocukların Denizli toplumsal yaşamına uyum sürecinin göç kuramlarında varsayıldığı kadar kolay olmayacağı, uyum sürecinin kolaylaştırılması için toplumsal boyutta plan, programların yapılması ve bunların somut projelere dönüştürülmesi gerektiği anlamına gelir. Böylece, hemşehri dernekleri, sivil toplum kuruluşları, kamu kuruluşları, uluslararası kuruluşlar vb. gibi geniş bir toplumsal destek zemini üzerinde yükselmesi gereken bu projelerin, göçmen çocukların Denizli'ye uyum sürecinde arabulucu işlev görecek olan bileşenlerden Denizlili eş tercihi başta olmak üzere Denizli'de iş olanakları yaratılması ve Denizlili akranları ile kaynaşmayı önceleyici bir duruşa sahip olması gerekliliği açıkça ortaya çıkar.

KAYNAKÇA

Abay, A. A., "Göçmenlerin Şehir Algısı ve Şehirleşmelerinin Gecikme Sebepleri", *Üsküdar Sempozyumu*, Zekeriya Kurşun vd. (Der.), Bildiriler, Cilt 1, 289-298, (2004).

Aboulafia, M., *The Cosmopolitan Self: George Herbert Mead on Continental Philosophy*, Board of Trustees, United States of America, (2001).

Akşit, B., "İçgöçlerin Nesnel ve Öznel Toplumsal Tarihi Üzerine Gözlemler: Köy Tarafından Bir Bakış", Türkiye'de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketlerine Etkisi, İçduygu, A. vd., (der.), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. (1998).

- Amersfoort, H. ve Niekerk, M., "Immigration as a Colonial Inheritance: Post-Colonial Immigrants in The Netherlands, 1945-2002", *Journal of Ethnic & Migration Studies*, 32, 323-46, (2006).
- Arzubaga, A. vd., "The Education of Children in Im/migrant Families", *Review of Research in Education*, 33, 246-71, (2009).
- Arslantürk, Z., "Trabzon'da Şehirleşme Eğilimleri ve Kenar Mahalle Gecekondu Sosyo-kültürel Hayatı", *Türk Sosyoloji Dergisi*, Genç sosyologlar Derneği yayınları, İstanbul, (1997).
- Arslantürk, Z. ve Arslantürk, H. *Uygulamalı Sosyal Araştırma*. İstanbul, Çamlıca Yayınları, (2010).
- Baldwin, J. D., *George Herbert Mead: A Unifying Theory for Sociology*, London: Kendall Hunt Pub, (2002).
- Baurder, H., "Neoliberalism and the Economic of Immigration: Media Perspectives of Germany's Immigration Law", *Antipode*, 40, 55-78, (2008).
- Bhabha, J., "Arendt's Children: Do Today's Migrant Children Have a Right to Have Right?", *Human Rights Quarterly*, 31, 410-501, (2009).
- Bilgili, A. vd., (1996) "Doğu Anadolu Bölgesi'nde Zorunlu Göç Olgusunun Sosyolojik Çözümlemesi: Van Örneği", *Toplum ve Göç II. Ulusal Sosyoloji Kongresi*, Mersin: Sosyoloji Derneği Yayınları, 327-338.
- Billsborrow, R. E. Vd., *Migration Surveys in Low Income Countries: Guidelines For Survey and Questionnaire Design*, London, Coom Helm, (1984).
- Blumer, H. ve Morrione, T. J., *George Herbert Mead and Human Conduct*, UK, Alfa Maria Press, (2004).
- Boyden, J., "What Place The Politics of Compassion in Education Surrounding Non-Citizen Children?", *Educational Review*, 61, 265-76, (2009).
- Brader, T. vd., "What Triggers Public Opposition to Immigration? Anxiety, Group Cues, and Immigration Threat", *American Journal of Political Science*, 52, 959-78, (2008).
- Burke, K., *The Philosophy of Literary Form: Studies in Symbolic Action*, United States of California Press, California, (1979).
- Calhoun, C. vd., *Classical Sociological Theory*, Blackwell Publishing, United Kingdom, (2007).
- Cook, G. A., *The Making of A Social Pragmatists*, USA, Illinois, (1993).
- DİE, 1995
- Dikaïou, M., "Peer Interaction in Migrant Children Observational Data and Parents Evaluations", *International Migration*, 27, 49-67, (1989).
- Duprez, D., "Urban Rioting as an Indicator of Crisis in the Integration Model for Ethnic Minority Youth in France", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35, 753-70, (2009).
- Erder, Sema *Refah Toplumunda Getto*. İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Ersoy, M. *Göç ve Kentsel Bütünleşme*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Basım Yayın Yüksekokulu Yayınları, (1985).

- Espenshade, T. ve Calhoun, C., "An Analysis of Puplic Oppinion Toward Undocumented Immigration", *Population Research and Policy Review*, 12, 189-224, (1993).
- Gerdean G. T. vd., "Migrant Farm Child Abuse and Neglect within an Ecosystem Framework", *Family Relation*, 40, 124-38, (1991).
- Goodburn, C., "Learning From Migrant Education: A Case Study of the Schooling of Rural Migrant Children in Beijing", *International Journal of Educational Development*, 29, 495-504, (2009).
- Griworld, D., "Higher Immigration, Lower Crime", *Commentary*, 128, 42-46, (2009).
- Gudbrandsen, F., "Partisan Influence on Immigration: The Case of Norway", *Scandinavian Political Studies*, 33, 248-70, (2010).
- Gümüş, A., "Göç, Din ve Asimilasyon", *Toplum ve Göç II. Ulusal Sosyoloji Kongresi*, Mersin: Sosyoloji Derneği Yayınları, 243-251, (1996).
- Hope, J., "One Day we Had to Run: the Deloment of the Refugee Identity in Childrens' Literature and its Function in Education", *Childrens Literature in Education*, 39, 295-304, (2008).
- Hutchinson, M., "Securing The Borders: Debating Immigration Policy in U.S. History", *Oah Magazine of History*, 23, 46-9, (2009).
- İçduygu, A. ve Ünalın, T., "Türkiye'de İçgöç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri", Türkiye'de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketlerine Etkisi, İçduygu, A. vd (der.), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 38-55, (1998).
- John, S., "Immigration Policy: Our Self- Inflicted Wounds", *Quadrant Magazine*, 54, 30-7, (2010).
- Joyce, C., "Immigration and its Imperatives", *European Law Journal*, 15, 683-99, (2009).
- Kamali, M., "Immigrant Family Business And Social Integration", *Migration and Labor in Europe: Views From Turkey and Sweeden*. E. Zeybekoğlu & B. Johansson (Eds.), İstanbul: Şefik Printing House, 215-36 (2003).
- Kartal, K. vd., "Kentleşme Sürecinde Toplumsal Değişme Odağı olarak Ankara", *Kentsel Bütünleşme*, TGAV Yayın, Ankara, (1982).
- Kesler, C. ve Bloemread, I., "Does Immigration Erode Social Capital? The Conditional Effect of Immigration Generated Diversity on Trust, Membership, and Participation Across 19 Countires, 1981-2000", *Canadian Journal of Political Science*, 43, 319-47, (2010).
- Klug, T., "The Immigration and Naturalization Service (Ins) and the Making of A Border-Crossing Culture on The Us-Canada Border, 1891-1941", *American Review of Canadian Studies*, 40, 395-415, (2010).
- Kocaman, T., *Türkiye'de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000)*, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara, (2008).
- Kowalczyk, J., "The Immigration Problem and European Education Reforms", *European Education*, 42, 20-4, (2010).
- Kusuma, Y. S. vd., "Migration and Immunization: Determinants of Chilhood Immunization uptake among Socioeconomically Disadvantaged Migrants in Delhi", *Tropical Medicine & International Health*, 15, 1326-32, (2010).

- Levels, M. ve Dronkers, J., "Educational Performance of Native and Immigrant Children From Various Countries of Origin", *Ethnic and Racial Studies*, 31, 1404-25, (2008).
- Liette, G., "Immigration as Local Politics: Re-Bordering Immigration and Multiculturalism Through Deterrence And Incapacitation", *International Journal of Urban and Regional Research*, 33, 26-42, (2009).
- Lu, Y., "Educational Status of Temporary Migrant Children in China: Determinants and Regional Variations", *Asia and Pasific Migration Journal*, 16, 29-55. (2007).
- Martin, P. ve Calvin, L., "Immigration Reform: What Does it Mean for Agriculture And Rural America?", *Oxford Journals Online*, 32, 232-53, (2010)
- Mayer, K. U., "Life Courses and Life Chances in a Comparative Perspective", *Analyzing Inequality Life Chances and Social Mobility in a Comparative Perspective*, Stefan Swallfors (Ed.) Standford, Standford University Press, 17-55, (2007).
- Mayer, S. E., *What Money Can't Buy: Family, Income and Children's Life Chances*, USA, Oresident and Fellows of Harward College, (1997).
- Mayring, P., *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*. A. Gümüş ve M. S. Durgun (Çev.), Ankara: BilgeSu, (2011).
- Mead, G. H., *Mind, Self And Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist*, London: University of Chicago Press, (1967).
- Nash, J. E. ve Calonico, J. M., *The Meanings of Social Interaction: An Introduction to Social Psychology*, UK, General Hall, (1996).
- Öner, S. ve Kaçmazoğlu, B., "Göç Olgusu ve Doğu Anadolu", *Toplum ve Göç II. Ulusal Sosyoloji Kongresi*, Mersin: Sosyoloji Derneğ Yayınları, 371-379, (1996).
- Öz, B., *Türkiye'de Göç Olgusu, Sorunları ve Çözümü*. İstanbul: Gençlik Basımevi, (1978).
- Özcan, Y. Z., "İçgöçün Tanımı ve Verileri İle İlgili Bazı Sorunlar", *Türkiye'de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketlerine Etkisi*, İçduygu, A. vd., (der.), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 78-90, (1998).
- Özdağ, Ü., *Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Batıya Göç Edenlerde Kültürel Yapı ve Kültürel Kimlik Sorunu*, Ankara: Türk Metal Sendikası Yayınları, (1995).
- Prus, R. C., *Symbolic Interaction and Ethnographic Research*, Albany, State University of New York Press, (1996).
- Redclift, M., "Envisaging the Forntier: Land Settlement and Life Chances in Upper Canada", *Sustainability: Life Chances and Livelihoods*, Michael Redclift (Ed.), London, Routledge, 106-20, (2000).
- Roman, J., "Immigration in the United States", *The Prague Journal of Central European Affairs*, 14, 32-4, (2010).
- Shmitz, P. G., "Psychological Factors of Immigration and Emigration: an Introduction", *Migration: Immigration and Emigration in International Perspective*. L. L. Adler & U. P. Gielen (Eds.), Westport: Praeger, 23-50, (2003).

Swedberg, R., *Max Weber: Essays in Economic Sociology*, Princeton University Press, United Kingdom, (1999).

Şenyapılı, T., “A Porposal for a Comprehensive Framework for the Marginal Sector and Squatter Housing”, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, Sayı 6, 373-416, (1979).

Tarricone, I. vd., “Psychotic Symptoms and General Health in a Socially Disadvantaged Migrant Community in Bologna”, *International Journal of Social Psychiatry*, 55, 203-13, (2009).

Tekeli, İ. ve Erder, L. *İçgöçler*, H.Ü. Yayınları, Ankara, (1978).

Tekeli, İ., “Türkiye’de İçgöç Sorunsalı Yeniden Tanımlama Aşamasına Geldi”, *Türkiye’de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketlerine Etkisi*, A. İçduygu vd. (Der.), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 7-21, (1998).

Tekeli, İ., *Göç ve Ötesi*, Tarih Vakfı, İstanbul, (2008).

TUİK, 2008,2012.

Türkyılmaz, A., *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Terör Nedeniyle Göçeden Ailelerin Sorunları*, T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, (1998).

Unat, Nermin Abadan., *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

Ünalın, T., “Türkiye’de İçgöç İlişkin Veri Kaynaklarının Değerlendirilmesi”, *Türkiye’de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketlerine Etkisi*, A. İçduygu vd. (Der.), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Ss. 91-103, (1998).

Ünver, O. C., “Social Assistance to Labour Migrants as a New Form of Public Service: The Case of Turkish Labour Attaches in Germany”, *Migration and Labor in Europe Views From Turkey and Sweeden*, E. Zeybekoğlu ve B. Johansson (Ed.), İstanbul, Şefik Printing House, 82-102, (2003).

Wang, Z., “Systematic Barries to Schooling of Migrant Workers Children and Policy Recommendations”, *Frontiers of Education in China*, 4, 298-311, (2009).

Willke, I., “Schooling Of Immigrant Children in West-Germany-Sweden-England: The Educationally Disadvantaged”, *Intenational Review of Education*, 21, 357-82, (1975).

Yalçın, C. *Göç Sosyolojisi*, Ankara, Anı Yayıncılık, (2004).

Bone, M., “Narratives of African Immigration to The U.S. South”, *The New Central Review*, 10, 65-76, (2010).

Chan, E., “Mental Healt of Migrant Children”, *International Journal of Mental Health*, 38, 44-52, (2009).

Charbit, Y., *Children of Migrant Wokers and Their Home Countries*, International Turkish Children’s Centre Symposium, Hacettepe Press, Turkey, (1977).

Yates, R., “A Childrens Life on Mars: Investigating The Experience of Newly Arriving Migrant Children”, *Primary and Middle Years Educator*, 8, 15-23, (2010).

Martin, P. L., *Endless Story: Turkish Workers’ Immigration to Western Europe*. International Working Office, Ankara, (1991).

Schölmerich, A. vd., “Assessment of Migrant and Minority Children”, *Journal of Psychology*, 216, 187-94, (2008).

Ersoy, M. ve Şengül, T., *Kente Göç ve Yoksulluk Diyarbakır Örneği*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları, (2002).